

SOCIALSTYRELSEN

HÅNDBOG

Indgreb som del af den kriminalpræventive sociale indsats

– til professionelle på boformer for sigtede og
domfældte med udviklingshæmning og lignende

Publikationen er udgivet af
Socialstyrelsen
Edisonsvej 18, 1.
5000 Odense C
Tlf: 72 42 37 00
E-mail: info@socialstyrelsen.dk
www.socialstyrelsen.dk

2. udgave
Udgivet 17-01-2014

Download rapporten på www.socialstyrelsen.dk.
Der kan frit citeres fra rapporten med angivelse af kilde.

Trykt ISBN: 978-87-93052-55-0
Digitalt ISBN: 978-87-93052-44-4

Noter

HÅNDBOG

Indgreb som del af den kriminalpræventive sociale indsats

– til professionelle på boformer for sigtede og
domfældte med udviklingshæmning og lignende

Noter

INDHOLD

1. Indledning	7	3. Opgave- og ansvarsfordeling i det kriminalpræventive sociale arbejde	27
1.1 Baggrund	8	3.1 Myndighedens afgørelse	28
1.2 De overordnede rammer for den kriminalpræventive sociale indsats	9	3.2 Myndighedens handleplan for indsatsen	31
1.3 Håndbogens formål	9	3.3 Den pædagogiske plan for indsatsen	32
1.4 Håndbogens målgruppe	10	3.4 Tilsyn og løbende opfølgning	36
1.5 Håndbogens indhold	10		
2. De nye lovbestemmelser i serviceloven om indgrebsmuligheder	13	4. Den professionelle tilgang	39
2.1 Hvilken personkreds er omfattet af lovbestemmelserne?	14	4.1 Socialpædagogiske indsatser i kriminalpræventivt socialt arbejde	40
2.2 Hvilken personkreds fokuserer håndbogen på?	15	4.2 Personlige holdninger og professionel etik	43
2.3 Hvilke indgrebsmuligheder er der?	16	4.3 Kulturens betydning for faglige tilgange og handlinger	46
2.4 Hvad kan ordens- og sikkerhedsmæssige hensyn mv. omhandle?	18	4.4 Forskellige hensyn kalder på refleksion	47
2.5 Hvem har kompetencen til at træffe afgørelse om indgreb?	19	4.5 Lokale arbejdsgange i forhold til indgrebsmuligheder	49
2.6 Foreløbig afgørelse om indgreb	19	5. Vurdering af risikoadfærd	51
2.7 Hvem kan udføre indgreb?	21	5.1 Formålet med risikovurderinger	52
2.8 Hvilke betingelser gælder?	21	5.2 Strukturerede metoder til risikovurdering	55
2.9 Klageadgang	23	5.3 Erfaringer med risikovurderinger i en dansk kontekst	62
2.10 Registrering og indberetning	23		
2.11 Tjekliste og procesbeskrivelser – et samlet overblik			

6. Anden lovgivning mv.	65
6.1 Det kriminalpræventive tilsyn	66
6.2 Udgangstilladelse	66
6.3 Magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten	67
Litteratur, lovbestemmelser og materialer	68
Bilag	74
Bilag 1:	74
Skema A: Eksempel på skema til indstilling til afgørelse om iværksættelse af indgreb efter servicelovens § 137 g – § 137 j	74
Skema B: Eksempel på skema til registrering og indberetning straks efter iværksættelse af indgreb efter servicelovens § 137 g – § 137 j	78
Skema C: Eksempel på skema til indberetning af indgreb efter servicelovens § 137 g – § 137 j ved månedens udgang	84
Bilag 2: Oversigt over eksempler på metoder til risikovurderinger	86
Stikord	108

Noter

Noter

1 | INDLEDNING

Noter

Denne håndbog handler om indgrebsmuligheder efter servicelovens kapitel 24 a og andre elementer i den kriminalpræventive sociale indsats over for personer med udviklingshæmning og lignende, som er anbragt på en boform for voksne i henhold til en strafferetlig afgørelse afsagt ved dom eller kendelse.

Mange ledere og medarbejdere på boformerne vil i denne håndbog finde viden, som de allerede anvender i deres daglige praksis. Det skyldes blandt andet, at socialpædagogikken fortsat er et vigtigt element i den kriminalpræventive sociale indsats.

Indgrebsmulighederne kan dog give anledning til nye refleksioner og skabe behov for at arbejde mere metodisk med risikovurderinger, hvorfor håndbogen også har fokus på disse forhold.

Håndbogen supplerer lov nr. 495 af 21. maj 2013 om kriminalpræventive sociale indsatser og Social-, Børne- og Integrationsministeriets vejledning nr. 9596 af 31. oktober 2013 om ændring af vejledning om magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten over for voksne, herunder pædagogiske principper (Vejledning nr. 8 til serviceloven) (Kriminalpræventive sociale indsatser).

Håndbogen er udarbejdet efter vedtagelse af lov nr. 608 af 12. juni 2013 om socialtilsyn og lov nr. 651 af 12. juni 2013 om konsekvensændringer som følge af lov om socialt tilsyn m.v., som den tager højde for.

1.1 Baggrund

Lov nr. 495 af 21. maj 2013 om kriminalpræventive sociale indsatser er trådt i kraft den 1. juli 2013.

Lovændringerne medfører blandt andet, at der er indført et kapitel 24 a i serviceloven om styrket fuldbyrdelse af strafferetlige foranstaltninger mv. Før lovændringen var der på det sociale område ikke særskilt regulering af indgrebsmuligheder over for denne personkreds. Formålet med de nye indgrebsmuligheder er derfor at give kommuner og ansatte på boformer redskaber til at udmønte den strafferetlige afgørelse.

Målgruppen for lovændringen og håndbogen er voksne med udviklingshæmning og lignende, der i henhold til en strafferetlig afgørelse er anbragt på boformer for voksne, jf. servicelovens § 108. Målgruppen for lovændringen omfatter dog også unge med eller uden nedsat psykisk funktionsevne over den kriminelle lavalder, der i henhold til en strafferetlig afgørelse er anbragt på anbringelsessteder for børn og unge, jf. servicelovens § 66, nr. 5 og nr. 6, men alene for så vidt angår indskrænkning i den anbragtes adgang til internet og telefon. Socialstyrelsen vil i anden sammenhæng formidle de nye lovbestemmelers betydning for unge, der anbringes i socialt regi i henhold til kendelse eller dom. Kun ganske få af disse har udviklingshæmning og lignende. Denne håndbog omhandler derfor alene personkredsen af voksne med udviklingshæmning og lignende, som i henhold til en strafferetlig afgø-

relse er anbragt på boformer for voksne, jf. servicelovens § 108.

Der vil blive igangsat en evaluering af virkningerne af lovændringerne om de nye indgrebsmuligheder for de berørte borgere og kommuner to år efter, at loven er trådt i kraft.

1.2 De overordnede rammer for den kriminalpræventive sociale indsats

Udmøntningen af strafferetlige afgørelser over for personer med udviklingshæmning og lignende er underlagt lovgivning, der hører under Social-, Børne- og Integrationsministeriet henholdsvis Justitsministeriet.

Disse personer er frihedsberøvet i henhold til den strafferetlige afgørelse, hvilket blandt andet indebærer, at de ikke må forlade boformen uden særlig tilladelse.

Den kommunale udmøntning af den strafferetlige afgørelse skal tage højde for dommen og de vilkår, der måtte være knyttet hertil, og aktualiserer en stilningtagen til borgerens behov for hjælp og støtte efter serviceloven. En sådan hjælp og støtte skal fremme den enkeltes mulighed for at klare sig selv eller lette den daglige tilværelse og forbedre livskvaliteten. Indsatsen skal tilrettelægges ud fra en konkret og individuel vurdering af den enkelte persons behov og forudsætninger og i samarbejde med den enkelte.

Den kriminalpræventive sociale indsats over for personer, der er anbragt i en boform på baggrund af en strafferetlig afgørelse, skal først og fremmest ske med socialpædagogiske virkemidler. Viften af disse er bred. Ofte vil der være tale om forskellige typer af anerkendende og ressourceorienterede til-

gange, som kan bidrage til positive forandringer, herunder motivere den anbragte person til at tilegne sig nye og bedre handlemåder, der mindsker risikoen for ny kriminalitet.

I nogle tilfælde rækker de socialpædagogiske virkemidler ikke i forhold til at sikre formålet med anbringelsen i henhold til den strafferetlige afgørelse. Da kan der på det sociale område foretages de indgreb, der fremgår af servicelovens kapitel 24 a, når lovens betingelser er opfyldt.

1.3 Håndbogens formål

Håndbogens overordnede formål er at støtte ledelse og medarbejdere på boformer i at omsætte intentionerne med de nye lovbestemmelser til konkrete handlinger som del af den kriminalpræventive sociale indsats, herunder bidrage til at sikre, at de nye indgrebsmuligheder kun bruges, når alle betingelser er opfyldt.

Håndbogen har særligt fokus på at:

- beskrive de retlige rammer for indsatsen, herunder både de nye lovbestemmelser og anden lovgivning af særlig relevans for opgavevaretagelsen på området
- præsentere væsentlige aspekter af den professionelle tilgang i den kriminalpræventive sociale indsats, herunder inspirere til håndtering af tvivlsspørgsmål og dilemmaer, som ledere og medarbejdere kan stå over for i det daglige arbejde

- beskrive formål med og konkrete metoder til risikovurdering, som kan bidrage til at skaffe faglig viden til brug for valg af kriminalpræventive sociale indsatser.

Der er dog ikke tale om en fuldstændig gennemgang af samtlige regler og aspekter i relation til opgavevaretagelsen vedrørende udmøntning af strafferetlige afgørelser på det sociale område.

1.4 Håndbogens målgruppe

Håndbogen retter sig især mod ledere og medarbejdere på boformer, som varetager opgaver i relation til personer med udviklingshæmning og lignende, der er anbragt i socialt regi i henhold til kendelse eller dom.

Håndbogen kan endvidere være relevant for sagsbehandlere, tilsynsførende, værger, bistandsværger, forsvarsadvokater, anklagemyndighed, domstole, politi m.fl.

1.5 Håndbogens indhold

Håndbogen rummer i alt seks kapitler.

- I kapitel 2 redegøres for lovbestemmelserne om de nye indgrebsmuligheder, herunder de betingelser, der skal være opfyldt for, at de kan anvendes. Til kapitlet hører bilag 1 med tre forskellige skemaer, som kan bruges i forbindelse med udarbejdelse af indstilling til afgørelse om indgreb (skema A), registrering og indberetning af indgreb (skema B) og til udarbejdelse af kommentarer ved månedens udgang (skema C).
- Kapitel 3 omhandler opgave- og ansvarsfordelingen mellem myndigheds- og leverandørniveau på det sociale område. Fokus er på sammenhængen mellem den afgørelse, kommunen træffer på baggrund af dommen eller kendelsen, de mål der sættes op for indsatsen og det konkrete pædagogiske arbejde.
- Kapitel 4 beskriver den professionelle tilgang i det kriminalpræventive socialpædagogiske arbejde med at yde hjælp og støtte til den anbragte, herunder den personlige og professionelle etik samt kulturens betydning for den faglige tilgang mv. Det har ikke været muligt inden for rammerne af arbejdet med håndbogen at beskrive de mange tilgange og metoder, der bruges i den kriminalpræventive sociale indsats, men der kan i den temaopdelte litteraturliste findes referencer til et udvalg af disse pædagogiske tilgange og metoder.
- Kapitel 5 beskæftiger sig med risikoadfærd og metoder til vurdering heraf med henblik på at understøtte den kriminalpræventive sociale indsats. Der er i bilag 2 korte beskrivelser af en række konkrete metoder til risikovurderinger.
- Kapitel 6 præsenterer anden lovgivning af betydning for varetagelse af opgaver efter kapitel 24 a i serviceloven. Der er dog ikke tale om en fuldstændig gennemgang af samtlige regler.

Socialstyrelsen har i forbindelse med udarbejdelsen af håndbogen fået kvalificeret sparring og input til cases fra sikkerhedskonsulenter i Direktoratet for Kriminalforsorgen, fra specialister og fagpersoner i psykiatrien og det sociale område i Region Sjælland, fra fagpersoner på det sociale område i Aalborg Kommune og fra privatpraktiserende psykologer og VISO-leverandører. De forskellige cases er fiktive og kortfattede, idet de alene skal fremhæve konkrete vinkler og budskaber. De beskriver derfor ikke den kompleksitet, som typisk vil gøre sig gældende i en given situation eller sag.

Det endelige produkt er alene Socialstyrelsens ansvar.

Noter

Noter

2 | DE NYE LOVBESTEMMELSER I SERVICE- LOVEN OM INDGREBSMULIGHEDER

Noter

Med lov nr. 495 af 21. maj 2013 er der med virkning fra den 1. juli 2013 indført et kapitel 24 a i service-loven om fuldbyrdelse af strafferetlige foranstaltninger mv. Det giver blandt andet under særlige betingelser mulighed for at iværksætte indgreb, som sigter mod at styrke fuldbyrdelsen af de strafferetlige foranstaltninger, kommunerne udmønter over for personer, der er anbragt i socialt regi i henhold til en strafferetlig afgørelse.

Kapitel 24 i serviceloven om magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten er ikke ændret i forbindelse med indførelsen af det nye kapitel 24 a i serviceloven. Det samme gælder Justitsministeriets bekendtgørelse nr. 200 af 25. marts 2004 med senere ændringer om udgangstilladelse mv.

De følgende afsnit gennemgår kapitel 24 a i serviceloven.

§ Lovtekst mv. vedrørende kapitel 24 a i serviceloven

- lovteksten (lov nr. 495 af 21. maj 2013 om kriminalpræventive sociale indsatser)
- lovforslaget med bemærkninger (L 160 fremsat den 27. februar 2013), der indeholder fortolkningsbidrag til anvendelsen af loven
- skrivelse om ændring af lov om social service og lov om retssikkerhed og administration på det sociale område (Social- og Integrationsministeriets orienteringsbrev af 17. maj 2013)

Herudover henvises til:

- Social-, Børne- og Integrationsministeriets vejledning nr. 9596 af 31. oktober 2013 om ændring af vejledning om magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten over for voksne, herunder pædagogiske principper (Vejledning 8 til serviceloven), der uddyber lovændringerne.

www.retsinformation.dk

2.1 Hvilken personkreds er omfattet af lovbestemmelserne?

Servicelovens kapitel 24 a omfatter personer, som i henhold til en strafferetlig afgørelse afsagt ved dom eller kendelse er anbragt i socialt regi på anbringelsessteder for børn og unge, jf. servicelovens § 66, stk. 1, nr. 5 og 6, eller i en boform for voksne, jf. servicelovens § 108. Det gælder, uanset om disse personer er anbragt på tilbud, der drives af kommuner, regioner eller private.

De anbragte er sigtet eller dømt for ofte personfarlig og grov kriminalitet, men er som følge af deres mentale og psykiske tilstand, eller som følge af deres alder og sociale profil, ikke egnet til at blive varetægtsfængslet eller straffet på almindelig vis. Det kan skyldes udviklingshæmning i forskellige grader, mangelfuld udvikling og svækkelse af de psykiske funktioner eller særlige behandlingsbehov hos unge med almindelig begavelse og uden psykisk nedsat funktionsevne. Derfor bliver de anbragt i varetægtsurrogat på en institution eller i en boform

under de sociale myndigheder efter retsplejelovens § 765 eller som led i en foranstaltning efter straffelovens § 68, som led i en ungdomssanktion efter samme lovs § 74 a eller som led i en alternativ afsoning efter straffuldbyrdslovens § 78.

Psykisk afvigende kriminelle, der i henhold til en strafferetlig afgørelse har en foranstaltning, som udmøntes af det psykiatriske sundhedssystem under regionerne og af Kriminalforsorgen, er ikke omfattet af de nye lovbestemmelser.

2.2 Hvilken personkreds fokuserer håndbogen på?

I forhold til den personkreds, de nye lovbestemmelser omfatter, fokuserer håndbogen alene på voksne med udviklingshæmning og lignende. De udgør langt hovedparten af dem, der anbringes som led i en foranstaltning efter straffelovens § 68, og som samtidig er omfattet af de nye lovbestemmelser om indgreb.

Straffeloven skelner mellem personer, der har udviklingshæmning i højere grad, jf. § 16, stk. 1, 2. pkt., og personer, der har udviklingshæmning i lettere grad, eller som befinder sig i en tilstand, der må ligestilles hermed, jf. § 16, stk. 2. Når de frifindes for straf i medfør af disse bestemmelser, kan der således idømmes en foranstaltning efter § 68 med henblik på at forebygge ny kriminalitet.

En foranstaltning efter straffelovens § 68 kan være udformet på forskellig vis og tilpasset lovovertræderens individuelle behov. Rigsadvokaten har i sin meddelelse nr. 5 fra 2007 under punkt 7.5 beskrevet fem grundlæggende domstyper, som anklagemyndigheden kan nedlægge påstand om i retten (her gengivet i tillempet form):

■ DOMSTYPE 1:

Anbringelse i sikret afdeling for personer med vidtgående psykiske handicap (Koføedsminde). Påstanden anvendes over for personer, der er udtalt farlige og derfor frembyder nærliggende risiko for personfarlige handlinger.

■ DOMSTYPE 2:

Anbringelse i boform for personer med vidtgående psykiske handicap, således at den domfældte efter bestemmelse fra kommunen kan overføres til sikret afdeling. Påstanden anvendes typisk over for personer, der har begået personfarlig kriminalitet i form af for eksempel brandstiftelse, røveri, voldtægt eller vold, og hvor det skønnes, at personen har behov for konstant overvågning, og at der er risiko for ny personfarlig kriminalitet, så personen i givet fald hurtigt skal kunne overføres til sikret afdeling.

■ DOMSTYPE 3:

Anbringelse i boform for personer med vidtgående psykiske handicap. Påstanden anvendes typisk over for personer, der har begået personfarlig kriminalitet i form af for eksempel brandstiftelse, røveri, voldtægt eller vold, og hvor det skønnes, at personen har behov for konstant overvågning.

De nye bestemmelser giver mulighed for at træffe afgørelse om at iværksætte indgreb over for personer med domstype 1, 2 eller 3, når særlige betingelser er opfyldt, jf. afsnit 2.7.

■ DOMSTYPE 4:

Tilsyn af kommunen, således at den domfældte efterkommer tilsynsmyndighedens bestemmelse om

ophold og arbejde, og således at tilsynsmyndigheden kan træffe bestemmelse om anbringelse på en boform for personer med vidtgående psykiske handicap. Påstanden anvendes i sager, hvor det må påregnes, at en social indsats i form af tilsyn kan være tilstrækkelig, men hvor der kan opstå behov for, at personen skal anbringes på en boform.

En afgørelse om at iværksætte indgreb efter servicelovens kapitel 24 a over for en person med domstype 4 er kun en mulighed, hvis vedkommende har ophold i en boform, jf. servicelovens § 108, i henhold til dommen, og når særlige betingelser er opfyldt, jf. afsnit 2.7.

■ DOMSTYPE 5:

Tilsyn af kommunen, således at personen efterkommer tilsynsmyndighedens bestemmelse om ophold og arbejde. Påstanden anvendes over for personer, der skønnes at have behov for social støtte i dagligdagen.

Der kan ikke træffes afgørelse om at iværksætte indgreb efter servicelovens kapitel 24 a over for en person med domstype 5, og som derfor ikke er anbragt i en boform, jf. servicelovens § 108, efter en strafferetlig afgørelse.

Herudover giver de nye bestemmelser mulighed for at iværksætte indgreb over for personer, der er sigtet for kriminalitet, og som i henhold til en retskendelse, jf. retsplejelovens § 765, er anbragt i varetægtsurrogat på en boform, jf. servicelovens § 108.

2.3 Hvilke indgrebsmuligheder er der?

De nye lovbestemmelser omhandler følgende indgrebsmuligheder:

- indskrænkning i anbragtes adgang til internet og telefon (servicelovens § 137 g)
- undersøgelse af anbragtes opholdsrum og ejendele (servicelovens § 137 h)
- inddragelse af anbragtes effekter (servicelovens § 137 i)
- aflåsning af den anbragtes bolig for natten (servicelovens § 137 j)

Der kan efter servicelovens kapitel 24 a træffes afgørelse om indgreb over for personer, der i henhold til dom eller kendelse er anbragt i en boform for voksne, jf. servicelovens § 108. Den første indgrebsmulighed – indskrænkning i den anbragtes adgang til internet og telefon - omfatter også unge under 18 år, som er anbragt på et anbringelsessted, jf. servicelovens § 66, nr. 5 og 6. Håndbogen fokuserer dog alene på voksenområdet.

Det er en betingelse for at træffe afgørelse om indgreb, at formålet med indgrebet ikke hensigtsmæssigt kan opnås ved mindre indgribende initiativer, og iværksatte indgreb skal straks bringes til ophør, når betingelserne ikke længere er til stede.

■ *Indskrænkning i den anbragtes adgang til internet og telefon*

Der kan uden retskendelse træffes afgørelse om, at den anbragtes brug af telefon og internet i et konkret tilfælde påhøres eller overvåges, når det skøn-

nes nødvendigt af ordens- eller sikkerhedsmæssige hensyn, herunder for at forebygge eller forhindre kriminalitet.

Anbragtes adgang til at benytte telefon og internet kan afbrydes eller forhindres, hvis det skønnes nødvendigt af samme hensyn. Det kunne eksempelvis være i en situation, hvor der har været truffet afgørelse om påhør eller overvågning af brug af telefon og internet, men hvor den anbragte forhindrer personalet i at gennemføre et sådant indgreb.

Den anbragtes kommunikation med myndigheder, advokater, værger eller bistandsværger kan dog hverken påhøres, overvåges, afbrydes eller forhindres.

Indgrebene kan foretages over for personer, der i henhold til kendelse eller dom er anbragt på en boform, jf. servicelovens § 108, herunder på baggrund af domstype 4, der er nævnt under pkt. 7.5 i Rigsadvokatens meddelelse nr. 5 fra 2007 om de fem grundlæggende domstyper.

■ *Undersøgelse af den anbragtes opholdsrum og ejendele*

Der kan uden retskendelse træffes afgørelse om undersøgelse af den anbragtes opholdsrum og ejendele, når det skønnes nødvendigt af ordens- eller sikkerhedsmæssige hensyn, herunder for at forebygge eller forhindre kriminalitet.

Der skal altid deltage mindst to ansatte ved en sådan undersøgelse af hensyn til den anbragtes og personalets retssikkerhed.

Bestemmelsen indeholder ikke hjemmel til at foretage kropsvisitation. Hvis den anbragte modsætter sig indgrebet på en sådan måde, at dette ikke kan

udføres uden anvendelse af magt, må personalet derfor om nødvendigt kontakte politiet.

Indgrebet kan foretages over for personer, der i henhold til kendelse eller dom er anbragt i en boform, jf. servicelovens § 108, herunder på baggrund af domstype 4, der er nævnt under punkt 7.5 i Rigsadvokatens meddelelse nr. 5 fra 2007 om de fem grundlæggende domstyper.

■ *Inddragelse af den anbragtes effekter*

Der kan uden retskendelse træffes afgørelse om inddragelse af den anbragtes effekter, som vedkommende har i sin besiddelse, når det skønnes nødvendigt af ordens- eller sikkerhedsmæssige hensyn, herunder for at forebygge eller forhindre kriminalitet.

Den anbragte skal orienteres om inddragelsen af effekterne og have en kopi af en liste over disse effekter, som personalet skal udfærdige.

Indgrebet kan foretages over for personer, der i henhold til kendelse eller dom er anbragt i en boform, jf. servicelovens § 108, herunder på baggrund af domstype 4, der er nævnt under punkt 7.5 i Rigsadvokatens meddelelse nr. 5 fra 2007 om de fem grundlæggende domstyper.

■ *Aflåsning af den anbragtes bolig for natten*

Der kan uden retskendelse træffes afgørelse om, at den anbragte kan låses inde i sin bolig i op til otte timer mellem kl. 21.00 og kl. 8.00, hvis der er nærliggende risiko for, at denne ellers vil undvige fra boformen.

Den anbragte er som led i den strafferetlige afgørelse frihedsberøvet og må kun forlade boformen

med særlig tilladelse. Derfor kan der træffes afgørelse om et sådant indgreb, selvom der ikke er nærliggende risiko for, at den pågældende vil begå kriminalitet under undvigelsen, hvis de særlige betingelser for at kunne træffe afgørelse om aflåsning er opfyldt.

■ *Afgørelsen forudsætter:*

- 1) at indgrebet er forsvarligt og ikke indebærer sundhedsmæssig risiko for den anbragte,
- 2) at den anbragte ikke er selvmordstruet,
- 3) at den anbragte har tilkaldemulighed fra boligen, som den pågældende er i stand til at betjene, og at personalet via denne kan tilkaldes,
- 4) at den anbragte har adgang til toilet og vand i sin bolig, og
- 5) at der sker jævnlig overvågning i aflåsningsperioden.

Alle betingelser for at iværksætte indgreb i form af aflåsning skal være opfyldt for, at det kan gennemføres.

Indgrebet kan foretages over for personer, der i henhold til kendelse eller dom er anbragt i en boform, jf. servicelovens § 108, herunder på baggrund af domstype 4, der er nævnt under punkt 7.5 i Rigsadvokatens meddelelse nr. 5 fra 2007 om de fem grundlæggende domstyper.

2.4 Hvad kan ordens- og sikkerhedsmæssige hensyn mv. omhandle?

Der kan, som det fremgår af afsnit 2.3, uden retskendelse træffes afgørelse om indgreb efter servicelovens § 137 g, § 137 h og § 137 i, når det skønnes nødvendigt af ordens- eller sikkerhedsmæssige hensyn, herunder for at forebygge eller forhindre kriminalitet.

Indgrebene skal således blandt andet sikre orden og sikkerhed. Det gælder både den almindelige orden og den anbragtes, personalets og de øvrige beboeres sikkerhed.

Der kan for eksempel være tale om at undgå, at en anbragt person forårsager brandfare ved hjælp af tændstikker eller lighter. Eller at en anbragt person bruger genstande fra sit opholdsrum til at ødelægge andres ting. I nogle tilfælde kan det handle om at forebygge eller forhindre, at en anbragt person begår kriminalitet. Eksempelvis at vedkommende med pædofile hensigter kontakter børn via mobiltelefon og internet, eller at den anbragte opbevarer og handler med euforiserende stoffer eller besidder eksempelvis ulovlige våben.

Noter

2.5 Hvem har kompetencen til at træffe afgørelse om indgreb?

Kommunalbestyrelsen i den kommune, der har pligt til at yde hjælp, jf. § 9 – § 9 a i lov om retssikkerhed og administration på det sociale område (i resten af håndbogen benævnt som enten kommunen eller borgerens handlekommune), træffer afgørelser om indgreb, jf. servicelovens § 137 f, stk. 1 (se mere i kapitel 3 om handlekompetencen). Borgerens handlekommune har i den forbindelse ansvar for, at der er tilstrækkelige oplysninger i sagen til, at der kan træffes en afgørelse, jf. retssikkerhedslovens § 10.

Der er ikke defineret formelle indholdskrav til en indstilling. Der vil typisk være behov for, at den indeholder en begrundelse for, hvorfor indgrebet vurderes at være nødvendigt - herunder effekten af, hvad der pædagogisk er forsøgt gjort hidtil - hvad indgrebet består i, hvornår det påtænkes iværksat, hvor længe det formodes at vare, og hvordan man vil arbejde målrettet for at sikre, at indgrebet ikke opretholdes længere end nødvendigt. Til yderligere inspiration er der i bilag 1 et skema, som kan anvendes i forbindelse med udarbejdelse af indstilling til afgørelse om indgreb.

2.6 Foreløbig afgørelse om indgreb

Lederen og lederens stedfortræder kan træffe en foreløbig afgørelse om indgreb, jf. servicelovens § 137 f, stk. 2. Det forudsætter, at der er tale om situationer, hvor iværksættelse af indgrebet er uopsætteligt. Det vil sige, at formålet forspildes, hvis indgrebet ikke bliver foretaget.

Hvornår en situation er uopsættelig, afhænger af den konkrete situation. Det kan eksempelvis være, hvis der om natten opstår en situation, hvor der er nærliggende risiko for, at den anbragte vil forlade boformen uden tilladelse. Det kan for eksempel også være en situation, hvor en anbragt person er i færd med at krænke børn over internettet. Eller det kan eksempelvis være, hvis der i en weekend er begrundet risiko for, at den anbragte med en lighter vil sætte ild til sin bolig og dermed bringe egen og andres sikkerhed i fare. Der skal således være tale om situationer, hvor man skal kunne gribe ind hurtigt, og hvor der ikke er mulighed for at tilvejebringe kommunens afgørelse.

Lederen eller lederens stedfortræder skal sørge for at have et tilstrækkeligt grundlag til at kunne træffe denne foreløbige afgørelse, herunder sikre, at alle betingelser for at foretage indgreb er til stede. Det er kun lederen eller stedfortræderen, der har kompetence til at træffe sådanne afgørelser, og ikke andre ansatte på boformen.

En foreløbig afgørelse skal snarest muligt efter iværksættelsen forelægges til godkendelse hos kommunen.

CASE

- SOM ILLUSTRERER UOPSÆTTELIGHED

John har udviklingshæmning i lettere grad og bor på en boform for voksne, jf. servicelovens § 108. Han har en dom for vold og røveri.

Normalt er John stille og rolig, passer sin bolig og går på arbejde fire dage om ugen. Han har dog svært ved at give udtryk for sine følelser og kan let blive frustreret og vred. Hvis han samtidig indtager alkohol, kan han blive voldelig og meget aggressiv. Der foretages dagligt risikovurderinger med afsæt i Brøset Violence Checkliste (BVC) (se bilag 2).

En morgen er John stået meget tidligt op. Han skal samme dag til tandlæge. Han har allerede spist morgenmad og er klar til at tage af sted, da personalet møder ind. John er mere støjende og artikulerende end normalt. Han traver op og ned ad gulvet, kommer med høje lyde, virker konfus og urolig. Rikke og Ole, to af pædagogerne på afdelingen, vurderer med afsæt i BVC, at der kan være risiko for, at John vil begynde at slå. De taler med ham om, hvorvidt han er nervøs for besøget hos tandlægen. Det bekræfter John, hvorfor det besluttes, at Rikke skal ledsage John. Det forventes, at han formentlig vil falde til ro efter tandlægebesøget.

John fortsætter imidlertid med at være forvirret og støjende, da han kommer tilbage fra tandlægen. Personalet forsøger at tale med John og få ham til at falde

til ro, men han er nu helt afvisende og ønsker ikke, at de skal 'blande sig'. John bliver nu gradvist mere aggressiv og truende over for personalet. Rikke og Ole forsøger forgæves at få kontakt til John på den måde, der plejer at virke i forhold til ham. De foretager en ny risikovurdering og konkluderer på den baggrund, at det nu er nødvendigt at drøfte andre handlemuligheder. De ved, at John i sådanne situationer kan gøre forsøg på at rømme for at skaffe sig adgang til alkohol. Ole forelægger sagen for lederen sidst på eftermiddagen. De beslutter, at de, samtidig med nye forsøg på at berolige John, vil observere hans adfærd yderligere for at bedømme, om der er risiko for rømning. Da det bliver sen aften, vurderer personalet, at risikoen for rømning er overhængende.

Spørgsmål til refleksion:

- Hvordan bør personalet handle nu?
- Hvordan bør lederen handle nu?
- Hvis lederen træffer foreløbig afgørelse om aflåsning, hvilke særlige betingelser skal da være opfyldt?
- Hvad skal der ske i forhold til at forebygge, at lignende situationer opstår?

2.7 Hvem kan udføre indgreb?

Personale i boformer for voksne, jf. servicelovens § 108, kan udføre indgreb ud fra den afgørelse, den anbragtes handlekommune har truffet, eller den foreløbige afgørelse, lederen eller dennes stedfortræder har truffet i uopsættelige tilfælde.

Personalet kan hos lederen og dennes stedfortræder få vejledning om det pædagogiske og retlige handlerum i forhold til, hvordan et indgreb over for den enkelte anbragte skal anvendes.

2.8 Hvilke betingelser gælder?

Handlekommunen - eller lederen eller dennes stedfortræder i uopsættelige tilfælde - er forpligtet til at vælge det mindst indgribende initiativ, hvis det er tilstrækkeligt til at opnå formålet. Dette indebærer, at det er en betingelse for at kunne træffe afgørelse om indgreb, at andre og mindre indgribende indsatser har været forsøgt anvendt, uden at formålet er nået, eller at situationen har en sådan karakter, at et mindre indgribende initiativ ikke vil kunne løse eller minimere problemet. Mindre indgribende indsatser kan eksempelvis være omfattet af servicelovens § 85 om hjælp, omsorg eller støtte i form af socialpædagogisk bistand. Hvilke indsatser, der skal have været forsøgt anvendt, afhænger af den konkrete sag. Eksempelvis kan der være tale om tilbud om deltagelse i en aktivitet, venlige henstillinger, afledning og tilrettevisning. Det forudsættes, at mindre indgribende indsatser er dokumenteret, jf. de forvaltningsretlige regler om sagens oplysning.

Ovennævnte betingelser svarer til det almindelige forvaltningsretlige princip om proportionalitet: Et indgreb skal være nødvendigt og forholdsmæssigt, hvilket vil sige, at det kun må anvendes i det omfang, det står i rimeligt forhold til det mål, som forfølges.

Et indgreb skal straks bringes til ophør, når betingelserne herfor ikke længere er til stede, jf. servicelovens § 137 k, stk. 1. Og den handlekommune, leder eller stedfortræder, der i en konkret sag har truffet afgørelse om indgreb, skal løbende overveje spørgsmålet om at bringe et iværksat indgreb til ophør, jf. servicelovens § 137 k, stk. 2.

Indgreb må ikke udføres med anvendelse af magt. Hvis den anbragte modsætter sig indgrebet på en sådan måde, at dette ikke kan udføres uden anvendelse af magt, må personalet derfor om nødvendigt kontakte politiet.

Der kan ikke træffes afgørelse om indgreb over for en person, der bliver boende på boformen, efter at kendelsen eller dommen er blevet ophævet.

Der kan heller ikke træffes afgørelse om indgreb over for en person med domstype 4, hvis vedkommendes ophold i en boform ikke sker som led i fuldbyrdelsen af dommen.

Servicelovens kapitel 24 gælder ikke over for beboere, hvis ophold ikke skyldes en strafferetlig afgørelse. Indgreb efter dette kapitel kan derfor ikke anvendes over for disse beboere.

CASE

- SOM ILLUSTRERER PROPORTIONALITETSPRINCIPPET

Mads er 42 år, har udviklingshæmning i lettere grad og er dømt for seksuelt overgreb mod en mindreårig pige. Han bor på boformen Solsikken, hvor han er blevet anbragt som led i en foranstaltning efter § 68 i straffeloven.

Mads' handlekommune har på baggrund af blandt andet en udredning fra en sexolog udarbejdet en § 141 handleplan, der indeholder en overordnet beskrivelse af de pædagogiske indsatser, som skal iværksættes blandt andet med henblik på at efterleve dommen og dens præmisser. Boformen skal med en række konkrete virkemidler rådgive Mads. Desuden får Mads hjælp fra en seksualvejleder én gang om ugen til at finde ud af, hvordan han kan udleve sin seksualitet på en hensigtsmæssig måde. Kommunen agter at føre et tæt kriminalpræventivt tilsyn med Mads, så længe det vurderes at være nødvendigt.

Mads har nu været i boformen i ni måneder, der er forløbet stille og roligt. Han arbejder om dagen på et værksted. I sin fritid er han meget glad for at hjælpe til i køkkenet, finde madopskrifter på internettet (særligt siderne www.desoedesager.dk og www.sjovikoekket.net.dk) samt spille computerspil, som han finder på hjemmesiden www.superspillene.dk, der henvender sig til voksne med udviklingshæmning.

Sofie, der er sagsbehandler for Mads, har modtaget en mail fra lederen af Solsikken, hvori denne beskriver,

at en medarbejder gennem en anden beboer er blevet opmærksom på, at Mads i de seneste uger er begyndt at tage kontakt til mindreårige piger på nogle populære ungdomshjemmesider. Samtidig observerer personalet, at Mads udviser tiltagende uro og opstemthed og er begyndt at tale meget om mindreårige piger.

Solsikken forklarer i mailen, at man forgæves har forsøgt at finde ud af, hvad tendensen til tilbagefaldet skyldes. Mads vil ikke fortælle, hvad han laver på disse hjemmesider. Og han lader sig ikke påvirke af, at boformen prøver at aflede ham ved at igangsætte nye aktiviteter. En seksualvejleder har haft to samtaler med Mads og vurderer, at der kan være grund til at frygte, at han inden for kort tid vil forsøge at krænke mindreårige piger.

Boformen overvejer at udarbejde en begrundet indstilling til kommunen om en afgørelse efter servicelovens § 137 g, der kan sikre, at Mads ikke kan tage kontakt med og eventuelt forgribe sig på mindreårige igen. Boformen har sammen med Sofie drøftet de tekniske muligheder herfor, ligesom de har drøftet, om det af kriminalpræventive grunde vil være nødvendigt helt at inddrage Mads' computer i henhold til § 137 i. Men man bliver enige om, at et sådant indgreb vil være for vidtgående. I stedet udfærdiger boformen en indstilling om et indgreb efter § 137 g, stk. 2, hvorefter Mads' adgang til internettet afbrydes - indtil videre de næste fire uger,

hvor sagen vil blive vurderet igen – men dog således, at han stadig har adgang til ovennævnte tre hjemmesider om mad og computerspil.

Sofie anmoder Solsikken om løbende at vurdere behovet for opretholdelse af indgrebet indtil den planlagte genvurdering. Såfremt indgrebet til den tid fortsat vurderes at være nødvendigt, vil Sofie indstille, at Solsikken anmodes om at igangsætte et målrettet forløb, der skal bidrage til, at indgrebet kan ophøre så hurtigt som muligt.

❓ Spørgsmål til refleksion:

- Hvilke betingelser er til stede for kommunens afgørelse?
- Er sagen tilstrækkeligt oplyst?
- Efterlever afgørelsen princippet om proportionalitet?
- Er det i situationen hensigtsmæssigt at afvente et målrettet forløb indtil genvurderingen?
- Er der behov for at visitere Mads til anden hjælp og støtte?
- Er der grundlag for at søge yderligere ekstern rådgivning?

2.9 Klageadgang

Den anbragte person kan påklage afgørelsen om indgreb til Ankestyrelsen efter reglerne i kapitel 10 i retssikkerhedsloven. Hvis den anbragte ikke selv er i stand til at klage, kan en værge, bistandsværge, ægtefælle, pårørende eller en anden repræsentant for vedkommende klage over afgørelsen. Bestemmelsen kan blandt andet ses i sammenhæng med servicelovens § 82, stk. 2, hvoraf det fremgår, at kommunen skal påse, om der er pårørende eller andre, der kan inddrages i varetagelsen af interesserne for en person med betydelig nedsat psykisk funktionsevne.

Ankestyrelsen vil blandt andet kunne tage stilling til, om betingelserne for at iværksætte indgrebet har været til stede, og om sagsbehandlingsregler har været overholdt. Kommunen har pligt til at genvurdere sagen, jf. retssikkerhedslovens § 66.

Yderligere information kan fås i Ankestyrelsens pjece: Vil du klage? – sådan gør du, når du klager i en sag på social- og beskæftigelsesområdet (2013).

2.10 Registrering og indberetning

Ethvert indgreb, der er eller har været iværksat, skal registreres straks og indberettes straks af lederen eller dennes stedfortræder til den anbragtes handlekommune.

Registreringen skal, jf. servicelovens § 137 m, stk. 1, indeholde oplysninger om:

- den anbragtes navn
- tidspunktet for indgrebet
- indgrebets varighed
- indgrebets art
- begrundelse for indgrebet.

I bilag 1 findes eksempel på et skema, som kan bruges i forbindelse med den registrering og indberetning, der skal ske straks efter, at indgrebet er foretaget. Skemaet er inspireret af de skemaer, som bruges til indberetning af magtanvendelser på voksenområdet.

Den anbragte, som indgrebet har været rettet imod, skal gøres bekendt med registreringen og have mulighed for at ledsage denne med sin egen redegørelse for forløbet. Hvis den anbragte benytter denne mulighed, skal den anbragtes redegørelse ledsage registreringen.

Hvis den anbragte er under personligt værgemål, skal værgeren snarest muligt orienteres om indgrebet.

Lederen eller dennes stedfortræder skal ved månedens udgang sammen med sine kommentarer indsende kopi af registreringerne til borgerens handlekommune og til det socialtilsyn, der fører det driftsorienterede tilsyn med boformen, samt til den kommunale eller regionale driftsherre. Ved indgreb, der er eller har været iværksat i et kommunalt eller regionalt tilbud, skal lederen eller dennes stedfortræder desuden orientere den kommunale eller regionale driftsherre om indgrebet. I bilag 1 findes et skema, der kan bruges til dette formål.

De ansvarlige myndigheder kan bruge oplysningerne om indgreb i den løbende opfølgning på indsatsen i forhold til den anbragte i forbindelse med det personrettede, det driftsorienterede og det kriminalpræventive tilsyn. Sidstnævnte tilsyn beskrives nærmere i afsnit 6.1.

2.11 Tjekliste og procesbeskrivelser – et samlet overblik

Nedenstående boks og diagrammer opsummerer nogle væsentlige opmærksomhedspunkter og arbejdsgange i relation til de nye lovbestemmelser.

! Tjekliste vedrørende indgreb

- Er boformen omfattet af loven?
- Er den anbragte omfattet af loven?
- Er betingelserne opfyldt for, at der må foretages et indgreb?
- Hvem træffer afgørelse om indgreb i hvilke situationer? Hvilken kommune, leder og stedfortræder? Hvem er stedfortræder?
- Er afgørelsen meddelt den anbragte?
- Hvem må foretage indgrebet?
- Er en foreløbig afgørelse snarest muligt forelagt til godkendelse hos den anbragtes handlekommune?
- Er indgrebet blevet registreret og indberettet straks?
- Er den anbragte gjort bekendt med registreringen, og har vedkommende haft lejlighed til at ledsage den med sin redegørelse?
- Er der blevet lavet en liste over inddragne effekter, og har den anbragte fået en kopi heraf?
- Er der udleveret klagevejledning til den anbragte, og har vedkommende fået den nødvendige hjælp til at klage?
- Er betingelserne for indgrebet stadig til stede?
- Er der sket indberetning af indgrebene ved månedens udgang?

Procesbeskrivelser

Et eksempel på en procesbeskrivelse ved indgreb, hvor borgerens handlekommune har truffet afgørelse:

Indstilling og afgørelse	Orientering og klagemulighed	Udførelse	Registrering og indberetning	Månedlig indberetning
<p>Lederen af boformen eller lederens stedfortræder sender indstilling til borgerens handlekommune om tilladelse til at foretage indgreb</p> <p>Borgerens handlekommune behandler sagen og træffer afgørelse</p>	<p>Den anbragte meddeles afgørelsen, og lederen af boformen og lederens stedfortræder orienteres herom.</p> <p>Borgerens handlekommune giver klagevejledning til den anbragte og eventuelt til værge/pårørende/ bistandsværge</p>	<p>Indgreb udføres</p>	<p>Indgrebet registreres og indberettes til borgerens handlekommune straks efter iværksættelse</p> <p>Den anbragte har lejlighed til at ledsage registreringen med sin egen redegørelse for forløbet</p>	<p>Ved månedens udgang sender lederen af boformen eller lederens stedfortræder kopi af registreringerne med sine kommentarer til borgerens handlekommune og til det socialtilsyn, der fører det driftsorienterede tilsyn med boformen, samt til den kommunale eller regionale driftsherre.</p>

Et eksempel på en procesbeskrivelse ved indgreb, hvor boformens leder eller dennes stedfortræder har truffet foreløbig afgørelse:

Foreløbig afgørelse	Registrering og indberetning	Registrering og indberetning	Orientering og klagemulighed	Månedlig indberetning
<p>Lederen af boformen eller lederens stedfortræder træffer foreløbig afgørelse om indgreb, som meddeles den anbragte</p> <p>Indgreb udføres</p>	<p>Leder af boformen eller lederens stedfortræder registrerer indgreb straks efter iværksættelse.</p> <p>Leder af boformen eller lederens stedfortræder forelægger snarest muligt den foreløbige afgørelse til godkendelse hos borgerens handlekommune</p>	<p>Borgerens handlekommune behandler sagen og træffer afgørelse</p>	<p>Den anbragte og ledelsen orienteres om afgørelsen</p> <p>Borgerens handlekommune giver klagevejledning til den anbragte og eventuelt til værge/pårørende/ bistandsværge</p>	<p>Ved månedens udgang sender lederen af boformen eller lederens stedfortræder kopi af registreringerne med sine kommentarer til borgerens handlekommune og til det socialtilsyn, der fører det driftsorienterede tilsyn med boformen, samt til den kommunale eller regionale driftsherre.</p>

Noter

Noter

3 | OPGAVE- OG ANSVARSFORDELING I DET KRIMINALPRÆVENTIVE SOCIALE ARBEJDE

Noter

Personer, der er anbragt i en boform i henhold til en strafferetlig afgørelse, er i lighed med andre beboere omfattet af servicelovens regler om hjælp og støtte, herunder socialpædagogisk bistand, jf. servicelovens § 85. Efter denne bestemmelse skal kommunen tilbyde hjælp, omsorg eller støtte samt optræning og hjælp til udvikling af færdigheder til personer, der har behov herfor på grund af betydelig nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller særlige, sociale problemer.

Det overordnede formål med den kriminalpræventive sociale indsats er at sikre fuldbyrdelsen af de strafferetlige foranstaltninger, som kommunerne udmønter på det sociale område, herunder i boformer, jf. servicelovens § 108, som ikke er særligt sikret, over for personer, der er frihedsberøvet.

Dette kapitel fokuserer på opgave- og ansvarsfordelingen mellem myndigheds- og leverandørniveau samt på betydningen af at få skabt sammenhæng mellem den afgørelse, kommunen træffer på baggrund af dommen, de mål der sættes op for indsatsen og det konkrete pædagogiske arbejde.

3.1 Myndighedens afgørelse

Myndighedsansvaret på det sociale område i forhold til den enkelte borger er placeret hos kommunen. Det fremgår af servicelovens § 3, stk. 1, at kommunen træffer afgørelse om tilbud efter denne lov. Det er således borgerens handlekommune, som visiterer vedkommende til et konkret tilbud.

Udgangspunktet i retssikkerhedslovens § 9, stk. 1 og 2, er, at borgeren har opholdskommune i den kommune, hvor borgeren bor eller sædvanligvis opholder sig, og at denne kommune har pligten til at yde hjælp, herunder træffe afgørelser efter den sociale lovgivning. For personer, der har fået ophold i visse botilbud i en anden kommune med medvirken fra den oprindelige kommune eller anden offentlig myndighed, gælder dog som en undtagelse, at det er den oprindelige kommune, der er borgerens handlekommune for så vidt angår ydelser efter serviceloven.

§ Hvad siger retssikkerhedslovens § 9, stk. 7 og 9, om handleforpligtelse?

Hvem har handlepligt over for borgeren?

Den oprindelige opholdskommune har, jf. retssikkerhedslovens § 9, pligt til at yde hjælp efter lov om social service, når denne kommune eller anden offentlig myndighed har medvirket til, at personen i en anden kommune har fået ophold i:

- 1) boformer efter §§ 107-110 og § 192 i lov om social service,
- 2) boliger efter § 115, stk. 4, jf. § 105, stk. 2, i lov om almene boliger mv.,
- 3) institutioner under sygehusvæsenet,
- 4) institutioner under Kriminalforsorgen eller
- 5) boliger, boformer mv., der træder i stedet for og kan sidestilles med boformer mv. under nr. 1-4.

Overdragelse af handleforpligtelsen

Kommunalbestyrelsen i en kommune, der efter retssikkerhedslovens § 9, stk. 7, har pligt til at yde hjælp til en borger efter lov om social service, kan efter aftale med opholdskommunen, jf. stk. 2, bemyndige denne til helt eller delvist at varetage udøvelsen af sine opgaver i forhold til den pågældende. Således kan udøvelsen af handlekompetencen vedrørende servicelovens kapitel 24 a delegeres til opholdskommunen, hvis de to kommuner indbyrdes laver aftale herom, jf. pkt. 3 i Socialministeriets skrivelse nr. 9294 af 20. maj 2010 om sammenhæng mellem finansieringsansvar og visitationskompetence.

www.retsinformation.dk

Når kommunen skal udmønte en strafferetlig afgørelse, skal det ske på baggrund af en konkret og individuel vurdering af borgerens behov for støtte og omsorg mv. efter servicelovens enkelte bestemmelser herom.

Det er myndigheden, som har ansvar for, at borgerens sag bliver tilstrækkeligt oplyst til, at der kan træffes en afgørelse, jf. retssikkerhedslovens § 10. Voksenudredningsmetoden kan understøtte myndigheden i arbejdet med at belyse sagen.

! Voksenudredningsmetoden

Social- og Integrationsministeriet m.fl. har udviklet en metode til sagsbehandling og udredning på handicap og udsatte voksenområdet: Voksenudredningsmetoden.

Det overordnede sigte med metoden er at skabe grundlaget for en sammenhængende og helhedsorienteret indsats med borgeren i centrum. For at opnå dette har metoden både fokus på at understøtte en systematisk udredning af borgerens behov og på at tilrettelægge en lovmedholdig og effektiv sagsbehandlingsproces. Udredningen skal give sagsbehandleren en struktureret viden om borgerens problemer, ressourcer og ønsker og dermed skabe grundlag for at træffe afgørelse. På baggrund heraf kan myndigheden iværksætte hjælpen og følge op på indsats og resultater.

Alle kommuner kan frit vælge at implementere metoden.

Social- og Integrationsministeriet m.fl. (2013). Voksenudredningsmetoden. Metodehåndbog. 3. udg. Håndbogen kan downloades på www.socialstyrelsen.dk.

For at kunne belyse borgerens sag kan det være relevant at indhente tidligere udredninger og lignende om borgeren. Hvis det indhentede materiale er lavet af forskellige eksperter på forskellige tidspunkter i borgerens liv, kan det være nødvendigt at få lavet en ny, samlet vurdering.

I tilfælde, hvor der ikke foreligger tilstrækkeligt materiale, kan der være behov for at rekvirere en udredning af borgeren, eventuelt gennem VISO, som en del af grundlaget for kommunens afgørelse om hjælp til den enkelte og i forhold til udmøntningen. Udredningen kan have anamnestic karakter (borgerens livshistorie), eller den kan have et eller flere særlige fokuspunkter eksempelvis i forhold til borgerens kognitive funktion, psykiske lidelser, misbrugsproblemer og/eller kriminelle profil.

! Videns- og Specialrådgivningsorganisation (VISO)

VISO er den nationale Videns- og Specialrådgivningsorganisation, der tilbyder borgere, fagpersoner, tilbud og kommuner gratis vejledende specialrådgivning og udredning i komplekse sager.

I sager, der vedrører domfældte personer med udviklingshæmning, gør VISOs specialrådgivning brug af et landsdækkende leverandørnetværk, som er specialiseret i pædagogiske metoder, der er relateret til emner som eksempelvis kriminologi, psykologi, misbrugsbehandling, sexologi og psykiatri.

www.socialstyrelsen.dk/viso

En tilstrækkelig udredning af borgerens samlede funktionsniveau, herunder særlige problemstillinger og udviklingspotentiale, udgør en væsentlig del af kommunens grundlag for at beslutte hvilken indsats, der matcher borgerens behov.

I den forbindelse skal der tages højde for eksempelvis forhold vedrørende boformen (fysiske rammer, pædagogiske metoder, struktur og organisering, beboersammensætning etc.), borgerens sociale netværk, beskæftigelse, behov for personlig hjælp, behandling og hjælpemidler, muligheder i lokalsamfundet mv.

Når der er truffet afgørelse om den konkrete indsats, er der forskellige opgaver, myndigheden skal løse eller kan finde hensigtsmæssigt at være opmærksom på, jf. boksen nedenfor. En del af dette vil ofte skulle ske i samarbejde med boformen.

! Relevante punkter i forbindelse med udmøntning af den strafferetlige afgørelse

- afklare med borgeren, om der er nogen, som skal informeres om anbringelsen, og i givet fald hvem
- aftale med borgeren, om der eventuelt bør aftales et samarbejde med pårørende, arbejdsgiver og andre relevante parter
- informere borgeren om det regelgrundlag, der gælder som følge af retskendelsen eller dommen
- sikre, at boformen kender vilkårene for anbringelsen, så der hurtigt kan ydes den rette støtte og hjælp.

De vigtigste regler om samtykke, tavshedspligt og videregivelse af oplysninger er nævnt i boksen overfor.

§ Regler om samtykke, tavshedspligt og videregivelse af oplysninger

- Straffelovens § 152 - § 152
- Persondatalovens §§ 5-8, §§ 28-30 og § 38
- Forvaltningslovens § 27, § 28, § 29 og §§ 31-32
- Sundhedslovens §§ 40-49
- Retssikkerhedslovens § 11 a - § 11 c og § 43, stk. 1 og 2

www.retsinformation.dk

3.2 Myndighedens handleplan for indsatsen

Kommunen skal som led i indsatsen skønne, om det er hensigtsmæssigt at tilbyde at udarbejde en handleplan for indsatsen, jf. servicelovens § 141, stk. 1. Ved denne vurdering skal der tages hensyn til borgerens ønske om en handleplan samt karakteren og omfanget af indsatsen.

Når hjælpen skal ydes til personer med udviklingshæmning og lignende, som visiteres til en boform, fordi de er sigtet eller dømt for alvorlig eller personlig kriminalitet og derfor for manges vedkommende må formodes at have alvorlige sociale problemer, vil kommunen som regel skulle tilbyde borgeren at udarbejde en handleplan, jf. servicelovens § 141, stk. 2 (se også boksen nedenfor).

Desuden gælder det, at såfremt der under opholdet sker magtanvendelse, jf. servicelovens kapitel 24, er det et krav, at der laves en handleplan, også selv om borgeren ikke ønsker det.

Myndighedens handleplan skal så vidt muligt udarbejdes i samarbejde med borgeren. Den skal angive formålet med indsatsen, og hvilken indsats, der er nødvendig for at opnå formålet og den forventede varighed heraf.

Det er vigtigt, at der i planen tages højde for borgerens dom og eventuelle vilkår. Der skal også være fokus på de lovbestemmelser, der skal følges som konsekvens af dommen, eksempelvis lovbestemmelserne om indgrebsmuligheder.

Handleplanen bør løbende revurderes, herunder for blandt andet at tage stilling til, om der inden for den eksisterende doms præmisser er mulighed for at vurdere den domfældte i mindre indgribende foranstaltninger forud for dommens ophævelse eller udløb.

Noter

§ Hvad siger serviceloven om handleplaner for voksne?

§ 141. Når der ydes hjælp til personer under folkepensionsalderen, jf. § 1 a i lov om social pension, efter afsnit V, skal kommunalbestyrelsen som led i indsatsen skønne, om det er hensigtsmæssigt at tilbyde at udarbejde en handleplan for indsatsen, jf. dog stk. 2. Ved denne vurdering skal der tages hensyn til borgerens ønske om en handleplan samt karakteren og omfanget af indsatsen.

Stk. 2. Kommunalbestyrelsen skal tilbyde at udarbejde en handleplan, når hjælpen ydes til

- 1) personer med betydelig nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller
- 2) personer med alvorlige sociale problemer, der ikke eller kun med betydelig støtte kan opholde sig i egen bolig, eller som i øvrigt har behov for betydelig støtte for at forbedre de personlige udviklingsmuligheder.

Stk. 3. Handleplanen skal angive

- 1) formålet med indsatsen,
- 2) hvilken indsats, der er nødvendig for at opnå formålet,
- 3) den forventede varighed af indsatsen og
- 4) andre særlige forhold vedrørende boform, beskæftigelse, personlig hjælp, behandling, hjælpemidler mv.

Stk. 4. Handleplanen bør udarbejdes ud fra borgerens forudsætninger og så vidt muligt i samarbejde med denne.

§ 136. Enhver form for magtanvendelse, herunder magtanvendelse i forbindelse med foranstaltninger efter §§ 125-128, skal registreres og indberettes af tilbuddet til den kommunalbestyrelse, der har ansvaret for borgerens ophold i tilbuddet, jf. §§ 9 og 9b i lov om retssikkerhed og administration på det sociale område, og til kommunalbestyrelsen i den kommune, der fører det driftsorienterede tilsyn med tilbuddet, jf. § 148 a i denne lov og § 2 i lov om socialtilsyn. Har den borger, som indberetningen vedrører, ophold i et regionalt eller et kommunalt tilbud, skal tilbuddet desuden orientere den kommunale eller regionale driftsherre om magtanvendelsen.

Stk. 2. Kommunalbestyrelsen skal udarbejde handleplaner i overensstemmelse med § 141 for personer, for hvem der foretages foranstaltninger som nævnt i stk. 1.

Se også kapitel 17 i Socialministeriets vejledning nr. 1 til serviceloven.

www.retsinformation.dk

3.3 Den pædagogiske plan for indsatsen

De fleste boformer udarbejder pædagogiske planer. Formålet med sådanne planer er at få beskrevet mere konkret, hvordan tilbuddet vil realisere den indsats, som kommunen har truffet afgørelse

om i relation til den enkelte borger. I tilfælde, hvor der er udarbejdet en § 141 handleplan, vil den pædagogiske plan udfolde denne. Det kan blandt andet være relevant at afklare:

- hvilken indsats, der er truffet afgørelse om, og hvilke mål der skal arbejdes med i henhold til myndighedens handleplan
- hvad den anbragte person vil med sit liv, og hvilke ønsker vedkommende har for sin fremtid
- hvilke kompetencer, ressourcer og potentialer den anbragte har
- hvilke særlige udfordringer og vanskeligheder den anbragte har (risikofaktorer, se boks nedenfor)
- hvad den anbragte har behov for at lære/blive støttet i for at kunne nå sine mål
- hvad der motiverer den anbragte, og hvordan man kan synliggøre positive forandringer for vedkommende
- hvilket billede den anbragte har af sig selv og sine muligheder

Det er væsentligt at have fokus på faktorer, som må formodes at hæmme/mindske henholdsvis beskytte/fremme den anbragte persons modstandskraft, når det handler om at holde sig ude af kriminalitet. Det kan være forskelligt fra person til person, hvilke faktorer der måtte spille en rolle.

I forskningen har der traditionelt været mere fokus på risikofaktorer end beskyttelsesfaktorer. Der foreligger således mere forskningsbaseret viden om faktorer, som kan påvises at være forbundet med en øget risiko for kriminalitet. Når beskyttelsesfaktorer indgår i forskningen, ses de typisk som en modpol til risikofaktorerne. Boksen nedenfor opsummerer en række af de faktorer, der kan hænge sammen med en øget forekomst af kriminalitet. Flere af disse risikofaktorer kan også genfindes i

forskellige typer af metoder til risikovurderinger, hvor fraværet af en risikofaktor i nogle tilfælde kan anses som en beskyttende faktor.

! En række risikofaktorer påvist i forskningen

Individuelle forhold

- Dårlig begavelse
- Lav selvkontrol
- Økonomisk dårligt stillet
- Psykiske lidelser

Familie- og opvækstforhold

- Forældre har haft en uhensigtsmæssig opdragelsesstil
- Forældre har vanskelige økonomiske forhold
- Opvokset i brudt familie
- Opvækst med omsorgssvigt eller misrøgt
- Barn af teenageforældre
- Kriminalitet blandt forældre
- Forældre i fængsel

Livsstil og kontekstuelle forhold

- En kriminel omgangskreds
- Alkohol- eller stofmisbrug
- Placeret i lukket institution med andre kriminelle
- Negative forventninger fra personalet

Skole, uddannelse og arbejdsforhold

- Manglende skole-, ungdoms- og erhvervsuddannelse
- Arbejdsløs

Den pædagogiske plan kan være med til at sikre, at der arbejdes systematisk med at realisere formålet med anbringelsen. Det vil sige, at boformen leverer den kvalitet i indsatsen, som forventes, herunder så vidt muligt sikrer, at den anbragte person ikke begår ny kriminalitet, og at dommen ikke opretholdes i længere tid og videre omfang end nødvendigt. Den pædagogiske plan kan desuden – afhængig af den konkrete udformning deraf – anvendes som et dokumentationsværktøj i forbindelse med den løbende opfølgning på indsatsen.

Den anbragte bør i videst muligt omfang inddrages i arbejdet med den pædagogiske plan, så vedkommendes egne mål bliver indarbejdet. Den anbragtes personlige accept og motivation kan være afgørende for, at indsatsen kan føre til de ønskede resultater. Ved at tage afsæt i den anbragtes mål og ønsker bliver planen et redskab, som kan støtte den anbragte i at komme videre med sit liv. Dog kan en dom give særlige rammer, som betyder, at den anbragtes ønsker i konkrete situationer ikke kan følges.

Eksempel på en pædagogisk plan

Det fremgår af Eriks § 141- handleplan, at han har brug for en overskuelig hverdag. Han bliver let frustreret, hvis han ikke forstår de ting, der sker omkring ham. Når han bliver frustreret, kan han blive truende og voldelig. Erik har en dom for vold.

Boformen oplever, at Erik ringer til sin familie og medbeboere på alle tider af døgnet. Ofte ringer han om natten, når han kommer i tanke om noget, han gerne vil fortælle eller spørge om, og han reagerer med trusler og chikane, når den anden vil afslutte samtalen. Hvis ikke telefonen bliver taget, indtaler han trusler på telefonsvareren eller sender en truende sms.

Når Erik efterfølgende oplever, at familien eller medbeboerne bliver vrede på ham, fortryder han og bliver ked af, at han har gjort sig uvenner med dem. Derfor ønsker Erik at ændre sin adfærd.

Mål for indsatsen:

Erik og kontaktpædagogen taler om disse udfordringer. Forinden har kontaktpædagogen sat sig grundigt ind i Eriks handleplan og den afgørelse, som kommunen har truffet om indsatsen, herunder indhentet relevante oplysninger, udredninger mv. efter gældende regler herfor. På den baggrund opstiller kontaktpædagogen i samarbejde med Erik tre delmål for indsatsen, som dokumenteres:

- 1 Erik får en overskuelig hverdag med udgangspunkt i sine ønsker og behov
- 2 Erik kan håndtere uventede og uoverskuelige hændelser på en hensigtsmæssig måde
- 3 Erik kan udsætte telefonisk kontakt med andre til dagtimerne

Delmål 1: Erik får en overskuelig hverdag med udgangspunkt i sine ønsker og behov

- Erik og kontaktpædagogen undersøger sammen, hvad der er vigtigt for, at Erik kan overskue sin

dagligdag. De laver sammen en beskrivelse af, hvordan Erik bedst kan få overblik over sin dag, og hvordan han gerne vil informeres, når der skal ske ændringer. Det aftales at afprøve, om visuelle hjælpemidler kan hjælpe Erik til at få bedre overblik over sin dag. Kontaktpædagogen laver en tavle til Erik.

Delmål 2: Erik kan håndtere uventede og uoverskuelige hændelser på en hensigtsmæssig måde

- Erik ønsker ikke at true og chikanere familie og medbeboere, når han bliver vred og frustreret, fordi tingene pludselig ændrer sig, eller han ikke forstår, hvad der sker. Sammen med kontaktpædagogen undersøger han, hvilke typer af pludselige ændringer og hændelser, han reagerer på, og hvordan personalet kan støtte ham i at give udtryk for sin vrede og frustration på en hensigtsmæssig måde. De aftaler, hvad personalet skal gøre for at støtte ham i de konkrete situationer. Derudover aftaler de, at Erik og kontaktpædagogen skal have nogle korte strukturerede samtaler på aftalte tidspunkter i løbet af ugen, hvor Erik kan få mulighed for at fortælle, hvad der er svært for ham, så frustrationerne ikke hober sig op og udløser en uhenigtsmæssig adfærd.

Delmål 3: Erik kan udsætte telefonisk kontakt med andre til dagtimerne

- Erik bliver ked af det, når han opdager, at han har generet sin familie og medbeboere med telefonopkald midt om natten. Det sker, fordi han har brug for at fortælle noget eller at afklare tvivl om aftaler, han har indgået med dem. Erik og

kontaktpædagogen undersøger sammen, hvordan behovet for kontakt kan komme i forkøbet, og hvordan Erik kan udsætte behovet for at snakke med andre til dagtimerne. De taler om, hvilke af Eriks kompetencer, der skal bygges på, og hvordan personalet bedst kan hjælpe ham. De når frem til, at personalet sidst på dagen skal fortælle Erik, hvad der skal ske næste dag. Dette illustreres visuelt på Eriks tavle, så han kan se på den, hvis han kommer i tvivl i løbet af natten. Af tavlen fremgår det også, hvornår det vil være i orden at kontakte andre den efterfølgende dag, ligesom det fremgår, hvem blandt personalet Erik kan kontakte, hvis han alligevel er i tvivl.

Godkendelse af planen

Planen godkendes af lederen på boformen.

Opfølgning og status

Erik og kontaktpædagogen aftaler hvor ofte og hvordan, der skal følges op på de enkelte mål, og hvem der skal deltage i opfølgningen.

Opfølgningssamtalerne tager afsæt i, hvordan det efter begge parter opfattelse går med at nå målene, herunder hvad Erik selv har gjort, og hvad personalet har gjort for at støtte ham. Opfølgningssamtalerne afsluttes med, at kontaktpædagogen skriver et kort referat, som Erik godkender og gemmer i sin egen mappe.

Orientering af Eriks sagsbehandler

Eriks sagsbehandler oplyses om indholdet af den pædagogiske plan.

3.4 Tilsyn og løbende opfølgning

Det er borgerens handlekommune, der skal føre det kriminalpræventive tilsyn, jf. retssikkerhedslovens § 16 a, med voksne med udviklingshæmning og lignende, som er underlagt tilsyn af de sociale myndigheder. Dette tilsyn beskrives nærmere i afsnit 6.1.

Lov nr. 608 af 12. juni 2013 indeholder regler om socialtilsyn, hvoraf det fremgår at socialtilsynet, på baggrund af de modtagne indberetninger vurderer, om der er grundlag for tilsynsmæssige overvejelser. F.eks. om der er grundlag for ekstra fokus på et tilbud på grund af for mange indgreb. Det kan være anledning til dialog med tilbuddet om deres pædagogiske praksis

Indberetningerne sendes også til de kommuner, der har ansvaret for borgernes ophold i tilbuddet, jf. retssikkerhedslovens §§ 9 og 9 a, og til en eventuel kommunal eller regional driftsherre. På den måde sikres det, at de myndigheder, der har ansvaret for henholdsvis det personrettede og det driftsorienterede tilsyn samt for driften af boformen får mulighed for at reagere på de foretagne indgreb alt efter deres opgaver og kompetencer i forhold til tilbuddet og borgeren.

Noter

Den kommune, der har pligt til at yde hjælp efter serviceloven, jf. retssikkerhedslovens § 9 - § 9 b, skal løbende følge de enkelte sager for at sikre sig, at hjælpen fortsat opfylder sit formål, jf. serviceloven § 148, stk. 2. Kommunen skal herunder være opmærksom på, om der er behov for at yde andre former for hjælp. Opfølgningen skal ske ud fra modtagerens forudsætninger og så vidt muligt i samarbejde med denne.

Noter

Noter

4 | DEN PROFESSIONELLE TILGANG

Noter

Borgerens handlekommune har ansvaret for, at borgeren modtager den hjælp og støtte efter serviceloven, som kommunen i forhold til den enkelte borger har truffet afgørelse om på baggrund af en individuel og konkret vurdering af borgerens behov.

Fagpersoner, som arbejder med sigtede og domfældte med udviklingshæmning og lignende, har imidlertid en opgave i at kende og efterleve lovgivningen på området og være i stand til at realisere den indsats, som kommunen har truffet afgørelse om. Desuden skal de være bevidste om deres rolle og ansvar og have viden om, hvordan dilemmaer i det socialpædagogiske arbejde kan håndteres fagligt og etisk forsvarligt.

Dette kapitel handler om forskellige aspekter af den professionelle tilgang i arbejdet med den enkelte anbragte og giver inspiration til, hvordan den professionelle rolle kan udfyldes.

4.1 Socialpædagogiske indsatser i kriminalpræventivt socialt arbejde

Det overordnede formål med den kriminalpræventive sociale indsats er at støtte den anbragte person både på det generelle plan og specifikt i forhold til at forebygge ny kriminalitet, således at dommen ikke opretholdes i længere tid og videre omfang end nødvendigt.

En social indsats skal altid gennemføres i overensstemmelse med de grundlæggende regler og værdier i serviceloven. Det vil blandt andet sige, at den anbragtes ret til selv at bestemme skal respekteres. Indgreb i den personlige frihed og selvbestemmel-

sesretten hos personer, der er anbragt i henhold til dom eller kendelse, kan kun ske med hjemmel i en lov – eksempelvis i serviceloven eller i dommen. Servicelovens kapitel 24 a finder anvendelse på en personkreds, der er frihedsberøvet i henhold til en strafferetlig afgørelse afsagt ved dom eller kendelse, og som derfor ikke må forlade boformen uden særlig tilladelse.

Med til den sociale indsats hører at støtte den anbragte i at fastholde retten til medborgerskab og til at bestemme over sit eget liv, herunder at:

- beslutte i eget liv
- klare mest muligt selv
- udvikle sine kompetencer
- danne sig sine egne erfaringer.

Ovenstående er en integreret del af den kriminalpræventive indsats. Herudover vil der som regel være behov for at iværksætte specifikke og målrettede indsatser for at forebygge, at den anbragte begår ny kriminalitet. Sådanne indsatser vil, med afsæt i dommen og de vilkår, der måtte være knyttet hertil, bero på viden om den anbragtes aktuelle behov for støtte og omsorg, kompetencer og udviklingspotentiale.

Virkemidlerne vil som hovedregel være socialpædagogiske. Personalet skal arbejde for at motivere, støtte og hjælpe den anbragte til at leve en tilværelse uden kriminalitet. Det skal hele tiden ske med så lidt indgribende virkemidler som muligt. Der kan blandt andet være behov for at hjælpe den anbragte til at opbygge en identitet som ikke-kriminel, herunder udvise tiltro til, at den anbragte – med støtte

– kan få en tilværelse uden kriminalitet.

Tilsvarende kan den anbragte have brug for hjælp til at tilegne sig nye og bedre handlemåder i situationer, hvor vedkommende ellers kan blive bange, aggressiv, frustreret, stresset, vred, urolig, forvirret og/eller overvældet med risiko for igen at blive voldelig, sætte ild til noget, stjæle mv. I særlige tilfælde, når betingelserne herfor er opfyldt, kan et indgreb være nødvendigt for at forhindre rømning eller brud på ordens- og sikkerhedsmæssige hensyn, herunder for at forebygge eller forhindre ny kriminalitet.

Der kan også i nogle tilfælde, eventuelt i samarbejde med myndigheden, være behov for at se på mulighederne for at ændre i rammerne for indsatsen, så disse i højere grad kan understøtte den anbragtes behov.

Valg af konkrete pædagogiske metoder og redskaber vil altid afhænge af den enkeltes særlige støttebehov, kompetencer og ressourcer samt den konkrete ramme, som socialpædagogikken skal planlægges og udføres i.

Der findes stort set ingen validerede og evidensbaserede metoder til brug for den kriminalpræventive sociale indsats over for personer med udviklingshæmning og lignende. Mange boformer arbejder ud fra anerkendende, ressourceorienterede og systemiske tilgange som eksempelvis relationspædagogik, neuropædagogik og Gentle Teaching. I sammenhæng med disse tilgange anvender mange boformer socialpædagogiske metoder såsom Kognitiv, Resourcefokuseret og Anerkendende Pædagogik (KRAP), miljøterapi, Marte Meo og Low Arousal. Det

falder uden for rammerne af denne håndbog at redegøre nærmere for disse eller andre konkrete tilgange og metoder, men i litteraturlisten findes henvisninger til dem, der er nævnt her.

Afdækning

Der vil løbende opstå situationer, som kræver, at boformen nærmere undersøger årsager til en anbragt persons uhensigtsmæssige handlinger med henblik på at kunne målrette indsatsen bedre. Personalet må da i samspil med den anbragte, hvor dette er muligt, forsøge at kortlægge forhold i dennes tidligere og nuværende livssituation, som kan have betydning for adfærden. Afhængig af den anbragtes funktionsniveau og psykiske tilstand kan kommunikationen være mere eller mindre vanskelig og fortolkningsrummet derfor også større eller mindre. I tilfælde, hvor den anbragte har kommunikative vanskeligheder, må personalet være omhyggelig med at analysere personens udsagn og adfærd.

Nedenstående analysemodel kan bruges, når man skal tolke en anbragt persons udsagn eller adfærd. Den kan anvendes til at adskille egne følelser og personlige tolkninger fra det faktuelle og til at få øje på, hvad der motiverer en person til bestemte handlinger.

Noter

Analysemodel

I skal være mindst tre personer og tage udgangspunkt i en konkret episode, som én af jer har oplevet med en anbragt. I skal fordele tre roller mellem jer:

- Fortæller: den, der har oplevet og fortæller om den konkrete episode
- Journalist: den, der stiller nysgerrige spørgsmål til episoden ved hjælp af hv-ord
- Observatør: den (dem), der er 'flue(r) på væggen', skriver noter og styrer tiden. Hvis I er mere end tre personer, er der flere observatører

Analysen indeholder seks faser:

1. Fortælleren beskriver episoden så nøgternt som muligt (uden følelser og holdninger):

Fortælleren beretter om episoden uden at komme med forklaringer, vurderinger og fortolkninger. Gen-nemgår, hvad der skete før, under og efter episoden. Journalisten kender ikke til sagen, men stiller nysgerrige og opklarende spørgsmål:

Hvem var til stede? Hvornår var det? Hvor var det? Hvad skete der? Hvem gjorde hvad? Hvor lang tid tog det? Hvor tit er det sket?

Observatøren lytter og skriver ned, så det bliver nemmere at se, om der er personlige holdninger eller tolkninger i fortællerenes beskrivelse. Styrer tid og proces.

2. Fortælleren beretter om sin egen oplevelse af episoden

Fortælleren beretter om sin oplevelse af episoden, og hvad der var baggrund og motiv for at handle, som vedkommende gjorde.

Journalisten hjælper fortælleren med at berette om oplevelsen ved at stille spørgsmål: Hvad gjorde du – og hvorfor? Hvad ville du opnå med din handling? Hvilken baggrund og hvilke erfaringer har du for at handle sådan? Kunne du have gjort noget anderledes?

Observatøren lytter og skriver ned. Styrer tid og proces.

3. Fortælleren beretter om episoden ud fra den anbragtes synsvinkel

Fortælleren sætter sig nu over i en anden stol og forsøger at fortælle om episoden ud fra den anbragtes synsvinkel. Fortælleren skal sætte ord på det, vedkommende mener, at den anbragte oplevede.

Journalisten hjælper fortælleren med at se historien fra den anbragtes synsvinkel ved at stille spørgsmål: Hvad skete der? Hvad gjorde du? Hvad gjorde andre? Hvordan var det? Var det det, du gerne ville?

Observatøren lytter og skriver ned. Styrer tid og proces.

4. Fortælleren taler om, hvad vedkommende fik ud af at sætte sig i den anbragtes sted

Fortælleren sætter sig tilbage i sin egen stol og fortæller, hvad vedkommende fik ud af at se episoden fra den anbragtes synsvinkel: Er der forskel på fortællerenes og den anbragtes oplevelse af episoden? Hvis ja, hvordan? Giver det anledning til overvejelser om andre måder, fortælleren kunne have handlet eller været på?

5. Hvordan ser journalisten og observatøren episoden?

Journalisten og observatøren, som nu har fået episoden fortalt fra forskellige synsvinkler, fortæller, hvordan de ser på den. Hvad kendetegner episoden? Hvad gik godt? Hvad gik skidt? Var der noget, som kunne have været anderledes? Hvordan?

6. Hvilke handlemuligheder skal afprøves?

Fortælleren, journalisten og observatøren drøfter, hvilke overvejelser analysen giver anledning til, og hvordan de vil kunne agere fremover i lignende situationer.

Hvis der er tale om komplekse problemstillinger, kan kommunen og boformen kontakte VISO for at få specialrådgivning. Hvis der er behov for egentlige udredninger, kan den kommunale myndighed henvende sig til VISO herom.

Det er vigtigt, at den viden, som ledelse og personale i boformen løbende opnår blandt andet i forbindelse med, at de yder hjælp og støtte til den anbragte, også meddeles borgerens handlekommune, idet den i nogle tilfælde vil kunne give anledning til fornyet stillingtagen til indsatsen eller målene for den.

4.2 Personlige holdninger og professionel etik

Som fagperson vil man løbende støde på etiske problemstillinger og dilemmaer, som man skal forholde sig til og håndtere på en professionel måde. Det

gælder måske navnlig, når det drejer sig om at indgå i relationer med anbragte personer, der har begået alvorlig eller personfarlig kriminalitet.

En forudsætning for at yde en professionel indsats er, at man skærper sin bevidsthed om egne normer, holdninger og grænser, så de ikke bliver styrende for det professionelle arbejde. Man skal kunne skelne mellem personlige holdninger – egne normer og værdier for, hvad der er rigtigt og forkert – og en professionel etik, hvor det er faglige værdier, som ligger til grund for vurderingen af, hvad der er rigtigt og forkert.

Når man skal yde støtte til en person, der har fået dom for alvorlig eller personfarlig kriminalitet, måske antændt ild i et boligområde eller begået seksuelle overgreb mod børn, vil man kunne stå i en konflikt mellem egne normer og værdier og den professionelle etik.

Egne holdninger og normer kan udgøre en barriere for at anerkende og støtte den anbragte. De kan gøre det sværere at arbejde fagligt og etisk forsvarligt. Tilsvarende kan egne holdninger og normer være en hindring for at skabe en positiv relation til den anbragte. I andre tilfælde kan man lade sig påvirke af, hvad man tror, at den anbragtes pårørende eller de nærmeste kolleger synes er rigtigt eller forkert.

Der findes fire etiske grundprincipper, som fagpersoner kan benytte til at reflektere over dilemmaer, der kan opstå eksempelvis i det kriminalpræventive sociale arbejde. I nedenstående boks præsenteres principperne. Under hvert enkelt princip er der tilføjet spørgsmål til refleksion.

! De fire etiske grundprincipper

1. Autonomi

- Fagpersoner bør behandle borgeren som et selvstændigt individ, der er i stand til at træffe egne beslutninger
- De borgere, som ikke er i stand til dette, bør beskyttes

Spørgsmål til refleksion

Respekterer vi den anbragtes ret til selvbestemmelse? Bliver vedkommende inddraget i relevante beslutninger? Respekterer vi den anbragtes selvstændige mening?

2. Gøre godt

- Fagpersoner er forpligtet til at gøre, hvad der er i borgerens bedste interesse
- Der skal være argumenter for enhver handling i forhold til borgeren

Spørgsmål til refleksion

Hvis interesse handler vi efter? Har vi gjort alt, hvad vi kan? Hvordan gavner vores indsats den anbragte? Hvordan gavner den andre? Hvilken umiddelbar og langsigtet effekt har vores indsats?

3. Retfærdighed

- Fagpersoner behandler enhver borger rimeligt og retfærdigt
- Alle behandles lige uanset køn, alder, race, diagnose, religion mv.

Spørgsmål til refleksion

Udsættes den anbragte for diskrimination eller fordomme? Får vedkommende en chance for at lære nye handlemåder?

4. Ikke gøre skade

- Fagpersoner er forpligtet til at overveje, om deres handlinger påfører borgeren skade
- Goderne ved en handling eller indsats skal opveje eventuelle byrder

Spørgsmål til refleksion

Hvilke konsekvenser har vores indsats for den anbragte? Gør den mere skade end gavn? Kan vi handle mindre indgribende? Har vi fulgt princippet om proportionalitet?

Inspireret af Beauchamp, T. og Childress, J. (2008). Principles of Biomedical Ethics. 6th Edition. Oxford: Oxford University Press.

For at fremme en professionel etik er det vigtigt, at ledelsen på boformen er opmærksom på betydningen af, at der er åbenhed i personalegruppen. Dette muliggør dialog om forskellige holdninger til det kriminalpræventive sociale arbejde, herunder de nye indgrebsmuligheder. Dermed giver ledelsen

plads til, at den enkelte arbejder med sine egne holdninger samtidig med, at gældende lovgivning, professionelle værdier og fælles etiske principper håndhæves. Dialogen kan blandt andet tage udgangspunkt i konkrete cases, virkelige eller fiktive. Nedenfor følger et eksempel.

CASE

EKSEMPEL PÅ CASE

Peter er 38 år og dømt for seksuelt overgreb mod en mindreårig dreng. Han har i mange år fået hjælp i socialt regi og har siden sin dom haft ophold på sin nuværende boform. Peter har tilladelse til at forlade boformen for at være i beskyttet beskæftigelse, som han har stor glæde af.

Peter må kun bruge sin mobiltelefon og computer under påhør og overvågning, da der ellers er risiko for, at han vil kontakte og krænke børn og unge.

I dag er Peter i gang med at sortere affaldstræ sammen med andre anbragte. I en pause bliver han kontaktet af sin nabo, Martin. Et eller andet skifter

hænder, bemærker Hans, som er en erfaren medarbejder på værkstedet. Hans ser det umiddelbart som en pakke cigaretter, som Peter får af Martin. Kort efter bliver Hans kontaktet af en tredje beboer, der påstår, at Martin lige har pralet med at have solgt en mobiltelefon til Peter for 500 kr.

■ Spørgsmål til refleksion:

- Hvilke regler, principper og indgrebsmuligheder er i spil?
- Hvilke udfordringer og dilemmaer kan der være i denne situation?
- Overvej og drøft dilemmaer og handlemuligheder.

Nogle faggrupper har udarbejdet værdigrundlag og etiske principper for deres fag. Derudover vælger mange kommuner og regioner at udarbejde et sæt overordnede værdier. I nogle tilfælde kan det være en god idé at supplere disse med værdier, som kun gælder for eksempelvis en boform, hvor der således kan tages højde for dennes målgruppe og særlige fokusområder.

En fordel ved at udarbejde et lokalt værdisæt er, at det kan hjælpe til at fastholde og løbende drøfte den professionelle etik i arbejdet. I boksen er der eksempler på emner, som kan indgå, når der skal laves et værdisæt:

Noter

1 Mulige emner for et lokalt værdigrundlag

- Hvordan sikrer vi, at hele personalet er klædt på til at løse opgaven? Hvordan sikrer vi kompetenceudvikling eksempelvis i relation til de nye indgrebsmuligheder? Hvor kan vi søge viden/hjælp, når vi ikke selv er i stand til at løse opgaven?
- Hvordan sikrer vi, at vi får afdækket den anbragtes behov for støtte?
- Hvordan skaber vi et åbent og positivt miljø i forhold til at understøtte den anbragte og dennes ønsker for fremtiden? Hvad ligger der i at være 'åben'?
- Hvordan sikrer vi, at kultur og omgangsformer understøtter den anbragtes integritet? Hvordan fastholder vi grænserne for, hvad der er acceptabel/ uacceptabel omgangsform og adfærd i det offentlige rum henholdsvis privatsfæren?
- Hvad er vores fælles holdninger, værdier og grænser i forhold til de anbragte?
- Hvordan giver vi hinanden faglig sparring? Hvordan sikrer vi en løbende faglig refleksion? Hvordan sikrer vi adgang til den nødvendige faglige supervision?
- Hvordan tackler vi svære problemstillinger og dilemmaer?
- Hvordan håndterer vi situationer, hvor en eller flere i personalegruppen konsekvent, direkte eller indirekte, fastholder egne holdninger og tilgange på trods af de fælles værdier og etiske principper?

4.3 Kulturens betydning for faglige tilgange og handlinger

Kulturen på en boform har betydning for, hvordan man taler om personlige holdninger og professionel etik, og hvordan det kommer til udtryk i praksis. Ledelsen især, men også medarbejderne, har et professionelt ansvar for at udvikle og fastholde en kultur med fokus på faglighed og etik.

Kultur kommer til udtryk på mange måder. For eksempel i den måde boformen er indrettet på, den måde hverdagen er organiseret på, og i den måde ledelse og medarbejdere taler til og med hinanden på. Kulturen har også betydning for, hvordan personalet møder de anbragte og for, hvordan komplekse opgaver opfattes og løses. Kulturen og omgangsformen på en boform præger den rådgiv-

ning og støtte, der gives. Det gælder for eksempel i forhold til at sætte grænser for acceptabel og uacceptabel adfærd i henholdsvis det private og det offentlige rum. Hvis grænserne er flydende, og man i personalegruppen ikke udviser den samme holdning hertil, kan det være vanskeligt for den anbragte person at finde grænsen mellem acceptabel og uacceptabel adfærd. Det kan øge risikoen for, at vedkommende en dag overskrider almindelige anerkendte samværsformer, krænker andre eller selv bliver krænket.

En åben dialog om grænsen mellem acceptabel og uacceptabel adfærd er med til at fastholde en kultur, som forebygger uacceptabel adfærd. Samtidig understøtter dialogen, at personalet ikke kommer til at overskride grænser i forhold til den per-

son, der har brug for vejledning og støtte, og at personalets egne grænser og normer samtidig respekteres. Også her kan dialogen tage udgangspunkt i cases, som enten kan være fiktive eller hentet i egen praksis.

CASE

CASE OM UACCEPTABEL ADFÆRD

En mand, som bor på en boform og har en dom for røveri, stiller sig ofte op foran det kvindelige personale og de kvindelige medboere og kommenterer deres bryster.

En del af personalet har den holdning, at 'han jo ikke mener noget med det'. Derfor siger de ikke tydeligt fra. Enkelte opfatter det som sjovt og ler af det.

? Spørgsmål til refleksion:

- Hvad kan adfærden være begrundet i, og hvordan kan den anbragte hjælpes til at ændre denne adfærd?
- Hvad kan der gøres for at lære den anbragte, hvad der er almindelig acceptabel adfærd?
- Hvordan kan man forebygge, at den anbragte gør noget tilsvarende over for andre, måske endda begår en kriminel handling?
- Hvordan kan man lære de kvindelige medboere at sætte grænser, at skelne mellem acceptable og uacceptable handlinger og at sige fra?

4.4 Forskellige hensyn kalder på refleksion

I mange tilfælde har sigtede og domfældte personer med udviklingshæmning og lignende ophold på boformer, hvor der også er beboere uden dom. Personalet håndterer derfor lovbestemmelser, som omfatter begge grupper, og nogle lovbestemmelser, som alene gælder for dem, der er anbragt på boformen i henhold til en strafferetlig afgørelse afsagt ved kendelse eller dom. Et eksempel på sidstnævnte er reglerne i servicelovens kapitel 24 a om indgrebsmuligheder.

Der kan være tilfælde, hvor beboere med og uden dom bryder med ordens- eller sikkerhedsmæssige hensyn på mere eller mindre samme måde. Afhængigt af omstændighederne kan det være nødvendigt at foretage et indgreb, jf. servicelovens kapitel 24 a, i forhold til den anbragte, der har en dom eller kendelse. Over for en beboer uden dom eller kendelse er det ikke muligt at foretage et indgreb efter dette kapitel.

Nogle beboere har måske ikke forudsætninger for at forstå, hvorfor en bestemt anbragt person eksempelvis ikke længere må benytte sin mobiltelefon uden påhør.

Denne forskel og indgrebet i sig selv kan skabe forvirring og uro, hvilket personalet skal være opmærksom på og håndtere med en pædagogisk indsats. Det kan i den forbindelse være hensigtsmæssigt at:

- overveje tidspunktet for indgrebet nøje, når ikke der er tale om uopsættelige tilfælde, med henblik på at undgå, at det overværes af andre
- afskærme og/eller aflede andre beboere i forbindelse med udførelsen af indgrebet i uopsættelige tilfælde

- tage hånd om den anbragte, der blev lavet indgreb over for
- tage vare på de beboere, som eventuelt var til stede under indgrebet eller fulgte det på afstand
- være omhyggelig med, hvordan andre beboere bliver informeret om, hvad der sker eller er sket i det omfang, det er relevant – og i overensstemmelse med reglerne om tavshedspligt.

Der er flere måder, hvorpå man kan øve sig i at håndtere udfordringer, hvor forskellige hensyn skal afvejes i en konkret sag. En af måderne er den såkaldte etiske refleksionsmodel, der består af otte trin, jf. nedenfor. Under hvert trin er der til inspiration anført spørgsmål og overvejelser med relevans for boformer, som yder en kriminalpræventiv social indsats over for denne gruppe af anbragte.

! Den etiske refleksionsmodel

1. Hvilke juridiske bestemmelser er relevante for sagen?

- For eksempel: Serviceloven, straffeloven og persondataloven

2. Hvilke værdier er relevante?

- For eksempel: Selvbestemmelsesretten, omsorgspligten og forebyggelsen af kriminalitet

3. Hvordan er disse værdier i konflikt med hinanden?

- For eksempel: Et indgreb, som skal beskytte andre og den anbragte selv, men som samtidig tilsidesætter den enkeltes ret til at bestemme over eget liv

4. Hvordan påvirker de overordnede arbejdsbetingelser dig?

- For eksempel: Arbejdspladsens værdigrundlag, holdninger blandt personalet, politiske prioriteringer og administrative forhold

5. Hvilke forhold i dig selv påvirker dig til at vælge en bestemt løsning?

- For eksempel: Din egen holdning til den anbragte og den handling, personen er dømt for

6. Hvilken løsning udtrykker din gode vilje?

- For eksempel: Din opfattelse af, hvad der er bedst for den anden uafhængigt af, hvad denne siger

7. Hvad ønsker du at opnå, og er midlerne til at nå målet etisk forsvarlige?

- For eksempel: Efterlevelse af blandt andet princippet om proportionalitet

8. Hvilke konsekvenser vil dine beslutninger have på kort og på lang sigt?

- For eksempel: Hvis et indgreb over for en anbragt person efter din vurdering vil være gavnligt på kort sigt, men u hensigtsmæssigt på længere sigt, hvis vedkommende dermed bliver fastholdt i sin kriminelle identitet og ikke får udviklet andre adfærdsnormer

Inspireret af Johansen, M., Thynes, E.M. og Holm, J. (2001). Når seksualitet tages alvorligt. København: Gads Forlag.

4.5 Lokale arbejdsgange i forhold til indgrebsmuligheder

En tydelig beskrivelse af arbejdsgange kan være med til at understøtte en professionel håndtering af indgrebsmulighederne.

Beskrivelserne bør koordineres med kommunens/regionens og boformens øvrige arbejdsgange. Antallet af beskrivelser kan variere fra sted til sted. Det er vigtigt, at det tydeligt fremgår af beskrivelserne, hvem der har ansvaret for at gøre hvad og hvornår. Så mange i personalegruppen som muligt bør involveres i udarbejdelsen af beskrivelserne. Derved får både ledelse og medarbejdere lejlighed til at tale om faglige udfordringer i relation til de enkelte arbejdsgange, ligesom flere får ejerskab til beskrivelserne.

Boformens ledelse skal sørge for, at personalet er orienteret om arbejdsgangene og følge op på, at regler og procedurer bliver overholdt. Efterhånden som arbejdsgangene bliver taget i brug, vil der dukke nye spørgsmål og emner op. For at sikre, at de lokale beskrivelser er relevante og anvendelige, bør de løbende evalueres. Det er tilsvarende vigtigt, at nye kolleger får en grundig introduktion til boformens arbejdsgange i sammenhæng med kommunens eller regionens øvrige retningslinjer og procedurer.

Nedenfor præsenteres eksempler på opgaver, hvor det kan være nyttigt at etablere lokale arbejdsgange.

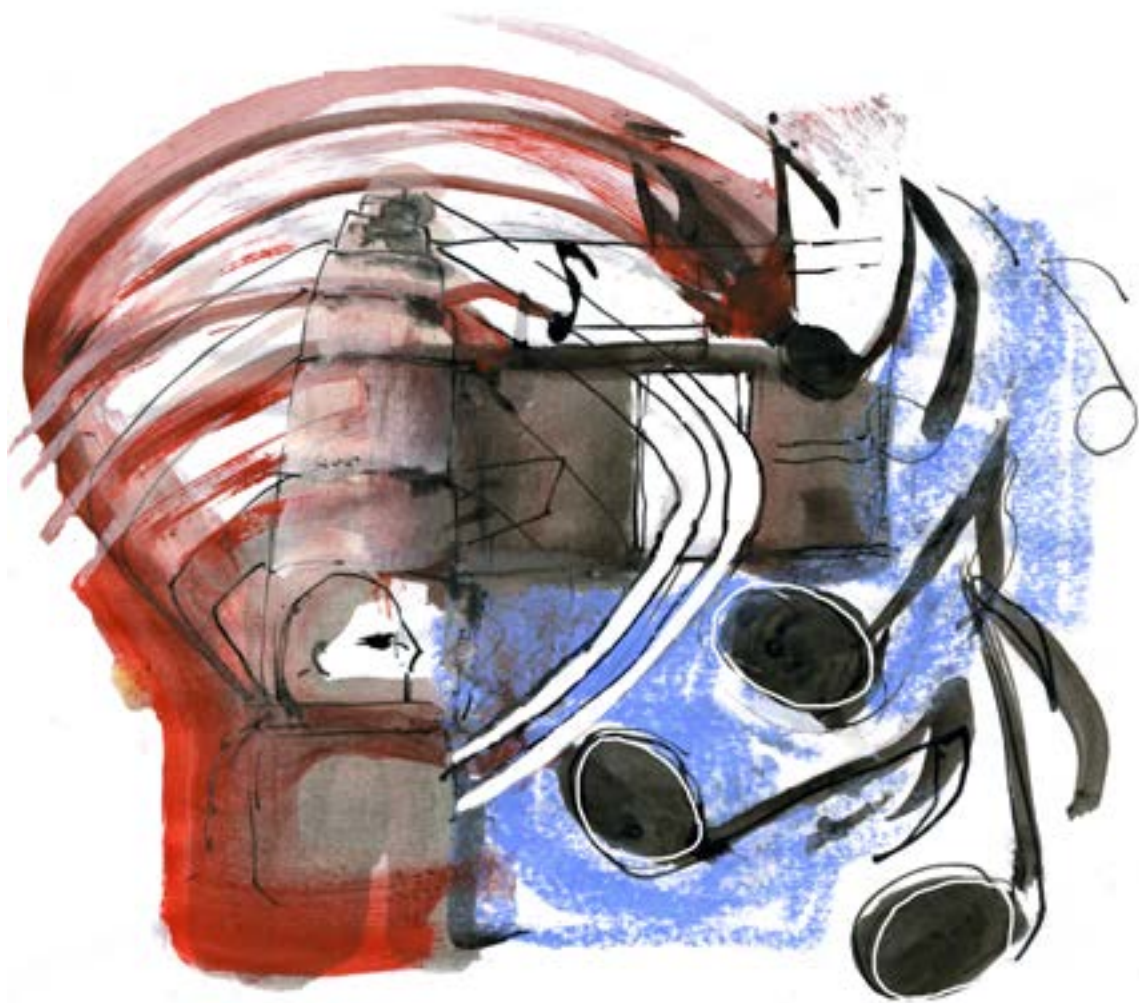
! Opgaver, hvor der kan være behov for at etablere lokale arbejdsgange

- Hvordan sikrer vi, at alle ved, hvem der kan træffe hvilke beslutninger i hvilke situationer?
- Hvordan sikrer vi, at alle ved, hvem der gør hvad i hvilke situationer?
- Hvordan sørger vi for vores sikkerhed i situationen?
- Hvornår kontakter vi politiet?
- Hvordan hjælper vi den anbragte til at redegøre for sin oplevelse?
- Hvordan genskaber vi relationen til den anbragte efter et indgreb?
- Hvordan tager vi hånd om andre, der har overværet et indgreb?
- Hvordan sikrer vi, at den anbragte får mulighed for og hjælp til at klage over en afgørelse?
- Hvordan og hvornår får vi talt om situationen med kolleger og/eller leder?
- Hvordan dokumenterer vi indgreb, begrundelser herfor og tidligere afprøvede tiltag?

Noter

5 | VURDERING AF RISIKOADFÆRD

Noter

Vurdering af risikoen for ny kriminalitet er en central opgave for ledere og medarbejdere på boformer, hvor sigtede og domfældte med udviklingshæmning og lignende har ophold. Det gælder både i det daglige arbejde med de anbragte og i konkrete situationer, når lederen eksempelvis skal træffe afgørelse om udgang og vilkårene herfor. Eller når boformen skal bidrage med viden om den anbragtes tilstand og recidivrisiko som led i anklagemyndighedens kontrol af, om en foranstaltning fortsat skal opretholdes. Eller når lederen vil skaffe sig viden til brug for en afklaring af, om det skal indstilles til handlekommunen, at en anbragt person eksempelvis skal have afbrudt sin adgang til internettet.

I mange år var risikovurderinger på det sociale område baseret på overvejende uformelle og fagligt subjektive skøn og overvejelser (Sandberg, 2008). Denne praksis er ved at blive ændret. Nogle få metoder har gradvist vundet indpas primært som følge af inspiration fra retspsykiatrien, hvor man i de senere år har benyttet sig af strukturerede metoder til at vurdere og håndtere risikoen for vold i bred forstand (Pedersen og Bengtson, 2012). Sådanne metoder tilbyder en særlig systematik i forhold til at opbygge ny eller supplere eksisterende viden om den anbragte. Enkelte boformer har således taget strukturerede metoder i brug, nogle har tilpasset dem til egne formål, og blandt regionerne vil man lade metoderne indgå i arbejdet med at højne sikkerheden på de forskellige tilbud (Gimbel og Navntoft-Pedersen, 2013; Stokholm, 2012).

Dette kapitel beskriver først formålet med at gennemføre risikovurderinger, herefter præsenteres forskellige typer af metoder til risikovurderinger og endelig nævnes eksempler på få, konkrete metoder, der anvendes i en dansk kontekst. I bilag 2 vises et udvalg af metoder til risikovurderinger.

5.1 Formålet med risikovurderinger

Formålet med risikovurderinger er at forstå, hvorfor en person tidligere har begået for eksempel vold eller seksuelle overgreb, bedømme hvorvidt disse forhold eller andre faktorer kan medvirke til, at personen vil gøre det igen, og tilrettelægge en forebyggende indsats på denne baggrund (Pedersen, 2009).

Strukturerede metoder til risikovurdering re-præsenterer en videnskabelig baseret tilgang, der giver øget træfsikkerhed og pålidelighed samt mere gennemskuelige vurderinger. Ingen metode til risikovurdering er dog fuldstændig sikker. Vurderinger med afsæt i en metode bør derfor foretages i sammenhæng med et professionelt skøn og indgå i en kritisk refleksion. Herved kan det bedst mulige beslutningsgrundlag for valg og fravalg af aktiviteter tilvejebringes. Det gælder også i forhold til afklaring af forholdsregler og dokumentation af den kriminalpræventive indsats.

Strukturerede metoder til risikovurdering kan supplere andre metoder, der i forvejen benyttes i praksis. De kan bidrage til den øvrige systematiske opbygning af viden om de enkelte beboere og dermed indgå i det samlede faglige vidensgrundlag, hvorpå personalet i en boform og de kommu-

nale sagsbehandlere træffer beslutninger og tilrettelægger indsatser. Metoderne kan derfor medvirke til at målrette den samlede kriminalpræventive sociale indsats til gavn for den anbragte selv og dennes omgivelser.

Arbejdet med risikovurderinger fordrer faglighed og etisk bevidsthed. Risikovurderinger skal foretages med stor omhyggelighed, idet en fejlagtig vurdering kan have store konsekvenser. Det gælder både for den anbragtes retssikkerhed og livskvalitet og for dennes omgivelser. Strukturerede metoder kræver derfor, om end i varierende grad, uddannelse, træning og supervision af personalet.

Noter

CASE

CASE, SOM ILLUSTRERER EN SITUATION, HVOR VURDERINGER VISER HØJ RISIKO FOR BRANDSTIFTELSE

Kristian har udviklingshæmning, bor på en boform for voksne og har en dom for brandstiftelse. Han ryger og har en lighter, som han efter aftale afleverer til medarbejderne, hvis han føler trang til at sætte ild til noget. Kristian har fået tilladelse til at besøge sin familie i weekenden og glæder sig til turen. To pædagoger skal følge med ham. Om formiddagen, to dage før besøget, aflyser Kristians mor besøget. Det bliver Kristian ked af, men han siger, at det er i orden. Om aftenen virker Kristian forvirret, han går hvileløst omkring og er irriteret over for de andre beboere. Næste morgen vil han ikke på arbejde. Han har ikke sovet om natten og vil blive liggende i sengen. Da Kristian står op, er han frustreret og vred og lader sig gå på af dagligdagsting, han normalt ikke lader sig påvirke af.

Der foretages en risikovurdering ved hjælp af Brøset Violence Checkliste (BVC) (se bilag 2), som typisk benyttes tre gange dagligt til at fokusere på risikoen inden for de næste 24 timer. Den viser, at der er en forhøjet risiko for, at han vil reagere uhensigtsmæssigt. Personalet har erfaring for, at Kristian kan reagere voldsomt, når familien ikke overholder en aftale. Han har i lignende situationer sat ild til noget. De drøfter med Kristian, hvordan de kan hjælpe ham, så han alligevel får en god weekend. Kristian vil gerne på fisketur lørdag formiddag. Det opnås der tilladelse til, hvilket Kristian er glad for, men han er fortsat mere irriteret,

opfarende og larmende end normalt. Der foretages en ny vurdering, som viser, at risikoen er høj. Personalet konkluderer, at de skal tale med Kristian om det og forsøge at få ham til at aflevere sin lighter.

Lise, en pædagog, som har en særlig god relation til Kristian, tager en lang snak med ham om, hvordan han har det, og vurderer på den baggrund, at risikoen for brandstiftelse nu er så stor, at det er nødvendigt at få inddraget lighteren. Undervejs i samtalen spørger Lise, om han kan huske deres aftale om at aflevere lighteren. Det kan Kristian godt, og hun spørger, om han har det sådan nu, at han godt kunne tænke sig at sætte ild til noget. Det vil han ikke svare på. Lise siger derfor til ham, at hun er bekymret for situationen, og at hun synes, at han skal aflevere lighteren. Dette har han ved tidligere lejligheder accepteret, men denne gang nægter han at aflevere lighteren.

? Spørgsmål til refleksion:

- Hvad kan være pædagogens næste overvejelse?
- Bør pædagogen drøfte anvendelse af andre pædagogiske virkemidler med sine kolleger? Og hvilke virkemidler kunne være relevante at afprøve i situationen?
- Bør der foretages en ny risikovurdering som grundlag for en eventuel afgørelse om at foretage et indgreb?
- Hvad kan være lederens og stedfortræderens overvejelse?

5.2 Strukturerede metoder til risikovurdering

Strukturerede metoder til risikovurdering kan opdeles i forskellige typer blandt andet afhængigt af, hvilke faktorer de baserer sig på, om de er egnede til at vurdere risiko på kort eller lang sigt, og hvilke former for risikoadfærd de er rettet imod. Nogle metoder kan afhængig af formålet supplere hinanden.

Overordnet set kan der skelnes mellem aktuariske henholdsvis strukturerede kliniske metoder (Pedersen og Bengtson, 2012).

Aktuariske metoder

Aktuariske metoder bygger på en tilgang, hvor den enkelte persons profil sammenlignes med den samlede viden om en større gruppe af lovovertrædere. Personens profil udgøres i denne sammenhæng af en række statiske (historiske) faktorer som for eksempel alder ved første lovovertrædelse, familiebaggrund mv. (Craig, 2010).

Disse metoder er lette at anvende og giver høj reliabilitet (målenøjagtighed) og acceptabel validitet (de måler det, man gerne vil måle). Til gengæld er det en ulempe, at aktuariske metoder fokuserer så kraftigt på statiske faktorer, som ikke står til at ændre. Det er også en svaghed, at metoderne primært er optaget af at forudsige risikoen og ikke fokuserer på behandling, håndtering og forebyggelse (Pedersen, 2010 og 2013).

Strukturerede kliniske metoder

Strukturerede kliniske metoder baserer sig ligeledes på statiske faktorer, men kombinerer dem med dynamiske faktorer, som er potentielt foranderlige

og dermed mere oplagte for intervention. Det kan eksempelvis dreje sig om misbrug, mental tilstand, mestringssevne, depression og stress.

Såvel aktuariske som strukturerede kliniske metoder er fundet anvendelige og pålidelige på tværs af forskellige grupper af kriminelle og lande og kan forudsige risikoen for ny kriminalitet med nogenlunde samme grad af præcision, selvom det stadig er svært (Mills m.fl., 2011). Men i forhold til den samlede vurdering af risiko er de strukturerede kliniske metoder signifikant bedre, fordi de i modsætning til aktuariske metoder netop også inkluderer dynamiske forhold og håndteringen af risiko. Der inddrages herved flere individspecifikke risikofaktorer såvel som forhold, der kan styrke eller beskytte personen - og vurderingen tager altid højde for den kontekst og de rammer, personen befinder sig i. Hvis konteksten ændrer sig, vil vurderingen ofte kunne lede til andre konklusioner og måder at håndtere risikoen på (Lavoie, Guy og Douglas, 2009; Pedersen, 2013; Pedersen og Bengtson, 2012).

Anvendelsen af strukturerede kliniske metoder

De strukturerede kliniske metoder kan anvendes til at styre hele processen med at vurdere og håndtere en persons risikoadfærd. Processen følger typisk disse trin (Guy, Packer og Warnken, 2012; Hart og Logan, 2011; Pedersen, 2010 og 2013):

1. Indhentning af relevant information
2. Identifikation af tilstedeværende risikofaktorer, som de enkelte metoder fokuserer på

3. Identifikation af de mest relevante af de tilstedeværende risikofaktorer
4. Valg og formulering af primære risikoscenarier for fremtidig kriminalitet – i den forbindelse skal der tages stilling til spørgsmål som eksempelvis disse:
 - Hvilken type risikoadfærd kan personen tænkes at udvise – og hvorfor?
 - Hvem vil være sandsynlige ofre – og hvilken og hvor alvorlig skade kan de blive udsat for?
 - Hvor hurtigt kan risikoadfærden tænkes at opstå – er der varselssignaler, som indikerer, at risikoen stiger eller er nært forestående?
 - Hvor hyppigt er denne risikoadfærd generelt set – og hvor sandsynligt er det, at netop denne person vil udøve en sådan adfærd?
 - Hvor ofte kan risikoadfærden tænkes at forekomme – og er risikoen tidsbegrænset eller permanent hos denne person?
5. Anbefaling af nødvendige strategier for håndtering af risiko – i den forbindelse skal der tages stilling til spørgsmål som eksempelvis disse:
 - Hvordan kan der bedst ske en monitorering af personens varselssignaler?
 - Hvilke hændelser eller omstændigheder bør føre til en ny vurdering af personens risikoadfærd?
 - Hvilke forebyggende indsatser kan iværksættes for at håndtere denne persons risikoadfærd – og hvilke problemområder skal eventuelt have højest prioritet?
6. Formulering af endelig vurdering, hvor der skal tages stilling til spørgsmål som eksempelvis disse:
 - Hvilke planer for tilsyn og kontrol kan iværksættes for at håndtere denne persons risiko?
 - Hvilke restriktioner kan iværksættes i forhold til aktiviteter mv.?
 - Hvad kan der gøres for at sikre en beskyttelse af potentielle ofre?
 - Hvilke forhold kan øge eller reducere denne persons risiko for at begå kriminalitet?
 - Er der andre forhold, som bør tages i betragtning i forhold til at håndtere risikoen?
6. Formulering af endelig vurdering, hvor der skal tages stilling til spørgsmål som eksempelvis disse:
 - Hvilket niveau for forebyggelsesindsats er nødvendigt – og i hvilken grad er denne vurdering begrænset af manglende eller usikker viden og information?
 - Er risikoen lav, moderat eller høj med hensyn til, om fremtidig eksempelvis voldelig adfærd kan være alvorlig eller livstruende – og i hvilken grad er denne vurdering begrænset af manglende eller usikker viden og information?
 - Udgør personen en nært forestående risiko – hvilke forebyggende tiltag skal i bekræftende fald iværksættes øjeblikkeligt?
 - Hvor ofte bør der foretages løbende revurderinger – og hvilke omstændigheder bør udløse en særlig revurdering?
 - Er der indikationer på, at denne person eksempelvis kunne skade sig selv eller begå selvmord?

Undervejs i processen – fra dataindsamlingen som led i arbejdet med risikovurderingen og frem til eksempelvis planlægningen af forebyggelsesindsatser – skal personen selv inddrages på forskellig vis.

Kort- eller langsigtede metoder

Strukturerede metoder til risikovurdering kan desuden opdeles efter, hvorvidt de forholder sig til risikoen på kort eller længere sigt.

De mest kortsigtede metoder kan anvendes i forbindelse med en vurdering af risiko inden for de(t) næste døgn. Her vil der ofte være tale om, at personalet ved hver vagt kan registrere hændelser eller ændringer i personens tilstand. Viser scoren, at der er tale om en moderat eller høj risiko, kan personalet med afsæt i faglige overvejelser iværksætte indsatser for at forhindre en eskalering i form af eksempelvis vold.

Andre mere langsigtede metoder indebærer en mere grundig indhentning og bearbejdning af forskellige oplysninger om personen. Dette kan særligt i nye og komplicerede sager gøre dem mere tidskrævende. Til gengæld kan de anvendes med et større interval, eksempelvis én gang årligt, ved særlige episoder og i forbindelse med miljøskift. Selvom disse metoder har et mere langsigtet fokus, er de også vejledende for behandling og håndtering af risiko på kort sigt.

Metoder rettet mod specifikke kriminalitetstyper

Endelig kan metoderne adskille sig fra hinanden med hensyn til, hvilke former for kriminalitet eller adfærd, de er rettet imod. Der findes ikke me-

toder, som er tilstrækkeligt dækkende for alle typer af kriminalitet eller risikoadfærd.

Nogle metoder dækker dog relativt bredt og kan anvendes i forbindelse med vold i videre forstand, herunder eksempelvis også brandstiftelse, røveri, sædelighedskriminalitet og antisocial adfærd.

Andre metoder har derimod fokus på bestemte former for kriminalitet eller risikoadfærd. Sædelighedskriminalitet er et område, hvortil der er udviklet flere særlige metoder. Der er også udviklet nogle få metoder, som alene fokuserer på brandstiftelse, men der er foreløbigt kun få erfaringer med anvendelsen af disse.

Noter

CASE

CASE, SOM ILLUSTRERER EN SITUATION, HVOR VURDERINGER VISER MODERAT RISIKO FOR BRUG AF SKRUETRÆKKER SOM VÅBEN

Peter og Johannes har begge udviklingshæmning i lettere grad og bor på samme boform. Begge har en dom for vold, og begge har tilladelse til at komme i dagbeskæftigelse. Peter arbejder på et træværksted, og Johannes arbejder i kantinen på samme arbejdsplads.

Mandag morgen bliver Peter og Johannes uvenner, inden de skal på arbejde. Peter er træt og synes ikke, at Johannes viser hensyn, da han taler lystigt og spiller høj musik. Peter vil have ham til at være stille og beder ham slukke for musikken. Johannes synes, at Peter er gnaven, og han har ikke lyst til at dæmpe sig og vil bestemt ikke slukke for musikken. Peter bliver først vred, så decideret rasende og farer frem mod Johannes, mens han råber: 'Sluk så, eller jeg slår dig ihjel!' En medarbejder går imellem dem og afleder Peter: 'Nu skal du af sted for at passe dit arbejde. Klokken er mangle!' Peter vender om, mens han stadig truer Johannes med at slå ham ihjel.

Niels er kontaktpædagog for Peter og Johannes og har registreret, hvad der er sket. Han bruger observationerne i en risikovurdering af dem begge. Niels kontakter deres arbejdsplads, fordi vurderingen viser, at der er en moderat risiko for, at de vil fortsætte deres konflikt, hvis de løber ind i hinanden på arbejdet. Han spørger, om arbejdspladsen kan have Peter og Johannes under opsyn hele dagen. Arbejdspladsen vurderer,

at der er personale nok til, at begge kan komme på arbejde.

De vil være ekstra opmærksomme på risikoen for vold mellem dem. På den baggrund vurderer lederen af boformen, at det er forsvarligt, at Peter og Johannes kommer på arbejde.

Da Peter skal hjem fra arbejde, og der ryddes op, registrerer Henrik, der er værkstedsmedarbejder, at der mangler en stor skruetrækker. Den var der, da Peter lukkede op til værktøjet efter frokost. Henrik leder forgæves efter skruetrækkeren og spørger Peter, om han har set den. Men Peter siger, at han hverken har set eller taget den. Henrik vælger at følge ham hjem, for han har mistanke om, at Peter har taget skruetrækkeren. Henrik vil tale med kontaktpædagogen om mulighederne for, at de kan få Peter til at udlevere skruetrækkeren, så han ikke anvender den som våben.

? Spørgsmål til refleksion:

- Hvad kan man overveje pædagogisk som næste handlemulighed?
- Er betingelserne opfyldt for, at der kan foretages en undersøgelse af Peters rum og ejendele, når han er kommet hjem?
- Hvordan kan man forebygge lignende situationer?

Brug af strukturerede metoder i forhold til personer med udviklingshæmning

De strukturerede metoder er primært udviklet til at vurdere risikoen for, at retspsykiatriske patienter og indsatte i fængselsvæsenet begår ny personfarlig eller alvorlig kriminalitet. Endnu findes således kun få metoder, der er udviklet direkte til personer med udviklingshæmning, men flere af de metoder, som bruges til normalt begavede kriminelle har også vist sig at være velegnede til denne gruppe.

Det er altid vigtigt at undersøge, om en metode er bekræftet egnet til den målgruppe, den ønskes anvendt til. Der er især grund til at være opmærksom på brug af de aktuariske metoder, hvis de ikke er udviklet specifikt til personer med udviklingshæmning. Disse metoder sammenligner den enkeltes profil med viden om en større gruppe af kriminelle, hvilket kan give et forkert billede af risikoen, hvis personens karakteristika afviger fra den større gruppe, som datasættet er baseret på (Craig, 2010).

Forskere peger på en række forskelle mellem gruppen af normalt begavede og de, der har en udviklingshæmning, som har betydning for, hvad der kan udpeges som risikofaktorer. For eksempel har mange personer med udviklingshæmning, der begår sædelighedskriminalitet, mere begrænset viden om og erfaring med sex. De har færre muligheder for at udtrykke sig seksuelt og ved mindre om, hvad der er tilladt og accepteret seksuel adfærd. De har sværere ved at bedømme alder hos andre, har et andet mønster i valg af ofre og begår flere forskellige former for overgreb. Adfærden kan derfor

i nogle tilfælde i højere grad skyldes seksuelle frustrationer og manglende impuls kontrol end en dybereliggende afvigende seksualitet (Craig, 2010).

Forståelse af årsagerne til den enkelte persons adfærd har således betydning for vurderingen og håndteringen af risikoen. En grundig udredning af personens funktionsniveau bør altid indgå som grundlag for at foretage en risikovurdering. Selv ikke de mest grundige af metoderne kan erstatte en sådan udredning, ligesom en udredning alene heller ikke kan udgøre en risikovurdering. Men med strukturerede metoder er det muligt at samle relevant information om risikoen hos en anbragt person, herunder hvilken adfærd der bør give anledning til bekymring, hvilken funktion denne adfærd har for vedkommende, mulige håndteringsstrategier mv.

Opsummering: Valg af konkret(e) metode(r)

Når man i en kommune, region eller boform vil beslutte sig for, hvilke strukturerede metoder til risikovurdering, man eventuelt vil arbejde med, kan forskellige hensyn overvejes og afbalanceres. Det kan eksempelvis dreje sig om boformens beboersammensætning: Hvilke metoder vil være bedst egnede i forhold til de typer af risikoadfærd, som de anbragte beboere - eller nogle af dem - måtte udvise? Det kan også handle om boformens muligheder for at kunne implementere nye metoder: Kan boformen således efterleve krav om - eller anbefalinger til - kompetenceudvikling, træning og supervision med henblik på at kunne integrere og bruge metoderne rigtigt som del af den daglige kri-

minalpræventive sociale indsats? Og hvorledes er boformens organisering, kultur og modenhed mv. i forhold til at kunne bruge sådanne metoder systematisk og løbende evaluere arbejdet hermed?

De fleste boformer vil formentlig have behov for at anvende forskellige metoder. Eksempelvis både en langsigtet metode, som er nyttig til at planlægge den forebyggende indsats i et længere perspektiv, og en kortsigtet, som har fokus på den akutte risiko. Tilsvarende kan der være behov for at kombinere eksempelvis en metode med fokus på vold i bred forstand med en metode, der er målrettet eksempelvis vurderingen og håndteringen af risikoen for sædelighedskriminalitet.

Bilag 2 præsenterer et udsnit af konkrete metoder til vurdering af risikoadfærd. I udvælgelsen er der blandt andet lagt vægt på:

- at den enkelte metode er velbeskrevet
- at effekten af metoden er dokumenteret
- at metoden er, eller formodes at være, anvendelig i forhold til recidivrisikoen hos personer med udviklingshæmning og lignende
- at metoderne beskæftiger sig med de former for kriminalitet, som hyppigst bliver begået af personer med udviklingshæmning og lignende
- at implementeringskravene er relativt velbeskrevne
- at risikohåndtering er en integreret del af metoden.

Metoderne fordeler sig på forskellige typer og anvendelsesområder som vist i skema på modsatte side.

Til sidst i bilaget nævnes desuden ganske kort fire eksempler på andre redskaber og metoder, som også kan bruges i den kriminalpræventive sociale praksis.

Noter

Type	Metode						
	HCR-20	BVC	SVR-20	RSVP	START	Static-99	ARMIDLO-S
Aktuarisk (statiske faktorer)						x	
Klinisk struktureret (statiske og dynamiske faktorer)	x	x	x	x	x ¹⁾		x
Kortsigtet		x			x		x
Kort- og langsigtet	x		x	x		x	x
Vold i bred forstand	x	x			x		
Rømning	x				x		
Brandstiftelse	x				x		
Sædelighedskriminalitet	(x)		x	x	(x)	x	x
Egnet til risikovurdering af personer med udviklingshæmning	x	x	x ²⁾	x ²⁾	x	x	x

- 1) START fokuserer dog kun på dynamiske faktorer.
- 2) Metoden beskrives i forskningslitteraturen som egnet til anvendelse blandt personer med udviklingshæmning, men der mangler dog endnu en endelig validering til målgruppen, jf. bilag 2.

Noter

5.3 Erfaringer med risikovurderinger i en dansk kontekst

Som nævnt er anvendelsen af systematiske metoder til vurdering og håndtering af risiko mest udbredt inden for det retspsykiatriske område i Danmark.

På det sociale område er erfaringerne endnu relativt sparsomme, men en udvikling er gradvist på vej. Nogle steder er den sat i gang af en region eller en kommunal myndighed, mens det andre steder er det enkelte tilbud, der selv har taget initiativ til at arbejde med metoderne. I boksene nedenfor vises kort nogle eksempler herpå.

Region Syddanmarks model for sikkerhed på socialcentre

Region Syddanmark har udarbejdet en model for sikkerhed, som skal implementeres på alle regionens socialcentre med borgere, der udviser en udadrettet og risikobetonet adfærd – deriblandt både borgere med psykiatriske problemstillinger og borgere på handicapområdet. Modellen definerer en række minimumskrav, som centrene skal opfylde, herunder at alle skal have politikker og/eller retningslinjer og procedurer for blandt andet udarbejdelse og håndtering af risikovurderinger, beredskab, risikoprofiler, dokumentation og kvalitetsforbedring. Hvert center skal beskrive i deres procedurer, hvilke registrerings- og vurderingsmetoder, der anvendes, og hvordan disse benyttes (Region Syddanmark, 2012; Stockholm, 2012).

Region Midtjyllands arbejde med risikovurderinger på socialområdet

Specialområdet Udviklingshæmning og ADHD (SUA) i Region Midtjylland har i foråret 2013 udgivet en intern håndbog om risikovurdering med afsæt i BVC (se bilag 2) (Gimbel og Navntoft-Pedersen, 2013). Risikovurderinger skal foretages med baggrund i en beskrivelse af hver enkelt borgers adfærd i de perioder, hvor vedkommende trives. På den måde kan BVC bruges til at vurdere en eventuel afvigelse fra denne adfærd. Hvis der umiddelbart er indikationer for, at der kan opstå en risikofyldt situation i forbindelse med en given aktivitet, er det muligt at træffe forholdsregler og tilrettelægge en målrettet pædagogisk indsats for at imødegå denne risikoadfærd.

Håndbogen, der forventes at være implementeret på alle tilbud under SUA i løbet af 2013, skal ses i sammenhæng med en række procedurebeskrivelser, der sætter de overordnede rammer for sikkerhedsarbejdet i organisationen.

Kofoedsminde arbejder med metoder til risikovurderinger

Kofoedsminde er en boform med både åbne og sikrede afdelinger for personer med udviklingshæmning og lignende, som har en foranstaltning. Her benyttes BVC og SOAS-R (se bilag 2) til at identificere faktorer, der kan udløse aggressioner, og til at tilrettelægge forebyggende indsatser (Christensen og Wibroe, 2011). Begge metoder blev implementeret i 2009-2011 som led i et større projekt, der blandt andet skulle forebygge vold mod medarbejderne. BVC anvendes af medarbejderne til at skærpe opmærksomheden på og træffe forebyggende foranstaltninger i forhold til risikobetonede situationer eksempelvis ved en udgang. SOAS-R anvendes til at registrere, dokumentere og analysere verbal og fysisk aggression fra de anbragte. Episoder registreres og analyseres, så der kan iværksættes umiddelbare tiltag og langsigtede forebyggende foranstaltninger.

Kofoedsminde planlægger at oversætte og afprøve to metoder til vurdering af risikoen for brandstiftelse: Functional Assessment of Fire-Setting (FAFS) og Fire Interest Rating Scale (FIRS). De beskrives kort i bilag 2.

atriske område. Her har fokus primært været på vurderinger af den akutte voldsrisiko. I nogle tilfælde er BVC tilpasset forholdene på det enkelte tilbud, mens metoden i andre tilfælde er implementeret i sin oprindelige form.

De danske erfaringer rækker videre end de tre eksempler, der er nævnt her. Men fælles for de fleste er, at de primært er baseret på eller inspireret af arbejdet med BVC. Det skyldes, at inspirationen til anvendelsen af metoderne er hentet fra det psyki-

Noter

6 | ANDEN LOVGIVNING MV.

Noter

Personer med udviklingshæmning og lignende, der i henhold til kendelse eller dom er anbragt på en boform, jf. servicelovens § 108, er omfattet af forskellige love og bestemmelser, som på hver deres måde har betydning for den kriminalpræventive sociale indsats.

6.1 Det kriminalpræventive tilsyn m.v

Kommunerne fører kriminalpræventivt tilsyn med personer med udviklingshæmning og lignende, som i henhold til kendelse eller dom skal undergives tilsyn af de sociale myndigheder, jf. retssikkerhedslovens § 16 a, stk. 1.

Denne bestemmelse er blevet præciseret med virkning fra 1. juli 2013, fordi den oprindelige afgrænsning af målgruppen var sprogligt mere snæver end den målgruppe, kommunen fører kriminalpræventivt tilsyn med. Samtidig er det blevet tydeliggjort i bestemmelsen, at tilsynet har et kriminalpræventivt formål, som det fremgår af straffelovens § 68. Bestemmelsen omfatter ikke den personkreds, som Kriminalforsorgen fører tilsyn med.

Kommunen har ifølge retssikkerhedslovens § 16 pligt til at føre tilsyn med, hvordan de kommunale opgaver løses. Reglerne om kommunens personrettede tilsyn fremgår af servicelovens § 148, stk. 1. Lov nr. 608 af 12. juni 2013 indeholder regler om socialtilsyn.

Kommunen iværksætter indsatser og tiltag, der kan bidrage til, at den tiltalte eller domfældtes risiko for at begå ny kriminalitet mindskes, herunder at dommen ikke opretholdes i længere tid og videre omfang end nødvendigt.

Kommunen samarbejder derfor løbende med boformerne om indsatsen over for personer med udviklingshæmning og lignende, der er anbragt i henhold til kendelse og dom. Det kan også være tilfældet i forhold til de spørgsmål og overvejelser, der måtte opstå omkring håndteringen af indgrebsmulighederne.

Oplysningerne i registreringerne og indberetningerne om iværksatte indgreb er centrale for udøvelsen af det kriminalpræventive tilsyn over for den enkelte anbragte. Oplysningerne kan desuden være relevante for tilsynsmyndigheden i forbindelse med udarbejdelse af udtalelser, når anklagemyndigheden foretager sin strafferetlige opfølgning i henhold til straffelovens § 72.

6.2 Udgangstilladelse

Personer med udviklingshæmning og lignende, der i henhold til kendelse eller dom er anbragt på en boform, er frihedsberøvede. Det indebærer, at de ikke kan forlade stedet uden tilladelse.

Afgørelser om udgang fra boformen træffes efter Justitsministeriets bekendtgørelse nr. 200 af 25. marts 2004 om udgangstilladelse mv. til personer, der er anbragt på hospital eller i institution i henhold til strafferetlig afgørelse eller i medfør af farlighedsdekret med senere ændringer. Udgangsbe-

kendtgørelsen fastslår, hvem der kan træffe afgørelse om udgang og omfanget heraf.

Personer med udviklingshæmning og lignende, der er anbragt i varetægtssurrogat, placeres i overensstemmelse med rettens kendelse, for eksempel på særligt sikret afdeling.

Derfor skal retten afgøre, om en person i varetægtssurrogat må forlade boformen, mens politiet kan give stedets ledelse lov til at give vedkommende udgang med ledsager for et kortere tidsrum, når særlige omstændigheder taler for det. Retsplejeloven beskriver, hvilke muligheder der kan være for at kontrollere besøg, breve mv., mens anbragte er i varetægtssurrogat.

For personer med udviklingshæmning og lignende, der er anbragt i henhold til en dom efter straffelovens § 68, kan der blandt andet træffes afgørelse om udgang af højst tre timers varighed inden for samme døgn. Dog altid med ledsagelse af en eller flere medarbejdere, hvis borgeren er anbragt i sikret institution eller afdeling i henhold til dom - eller udgang med ledsagelse af mere end tre timers varighed uden overnatning.

Statsadvokaten træffer blandt andet afgørelse om udgang uden ledsagelse i mere end tre timer, men uden overnatning, om udgang med ledsagelse af mere end tre timers varighed uden overnatning, når der er tale om generel tilladelse og om adgang til at arbejde mv. uden for boformen.

Ifølge udgangsbekendtgørelsen skal der ved afgørelsen af, om der bør gives tilladelse til udgang mv., lægges vægt på behandlings- og retssikkerhedsmæssige hensyn. Det gælder blandt andet de forhold,

der har begrundet dom til anbringelse i stedet for mindre indgribende foranstaltninger.

Serviceovens § 137 j, der gør det muligt under særlige betingelser at aflåse boligen for natten i op til otte timer mellem kl. 21.00 og kl. 8.00, skal på samme måde sikre, at anbragte i boformer for voksne ikke forlader stedet uden tilladelse. Indgrebet kan kun anvendes i de tilfælde, hvor der er nærliggende risiko for, at den anbragte ellers vil rømme.

6.3 Magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten

Det er et hovedhensyn bag de nye lovbestemmelser om indgrebsmuligheder, at serviceovens værdier om respekt for den enkeltes personlige integritet og ret til at bestemme selv forbliver uændrede. Reglerne om magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten over for voksne med betydeligt og varigt nedsat psykisk funktionsevne, jf. serviceovens kapitel 24, kan anvendes i forhold til personer med udviklingshæmning, der måtte tilhøre målgruppen for indgrebsmulighederne, jf. serviceovens kapitel 24 a. Dog kun hvis betingelserne for at kunne foretage magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten i kapitel 24 er opfyldt.

Reglerne om magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten, jf. serviceovens kapitel 24, er uddybet i Socialministeriets vejledning nr. 8 af 15. februar 2011 om magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten over for voksne, herunder pædagogiske principper.

LITTERATUR, LOVBESTEMMELSER OG MATERIALER

I det følgende gives en oversigt over henvisninger til litteratur, lovbestemmelser og andet materiale af relevans for fagpersoner, som yder en kriminalpræventiv social indsats. Oversigten er opdelt efter temaer og er ikke udtømmende. Synspunkter, der kommer til udtryk i artikler, rapporter, bøger mv., er ikke nødvendigvis sammenfaldende med Socialstyrelsens.

Etik i socialt arbejde

Beauchamp, T. & Childress, J. (2008). *Principles of Biomedical Ethics*. 6th Edition. Oxford: Oxford University Press.

Husted, J. (2009). *Etik og værdier i socialt arbejde*. København: Hans Reitzels Forlag.

Kayser, S. (2005). *På den anden side – etik, dilemmaer og omsorg*. Ringsted: UFC Handicap.

Love, regler og internationale konventioner

Bekendtgørelse a de LBK nr. 983 af 08/08/2013.

Bekendtgørelse af lov om social service LBK nr. 810 af 19/07/2012.

Bekendtgørelse af straffeloven LBK nr. 1062 af 17/11/2011.

Bekendtgørelse af værgemålsloven LBK nr. 1015 af 20/08/2007.

Bekendtgørelse om bistandsværger BEK nr. 947 af 24/09/2009.

Bekendtgørelse om lov af rettens pleje LBK nr. 1008 af 24/10/2012.

Bekendtgørelse om magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten over for voksne samt om særlige sikkerhedsforanstaltninger for voksne og modtagepligt i boformer efter serviceloven BEK nr. 716 af 19/06/2013.

Bekendtgørelse om udgangstilladelse mv. til personer, der er anbragt i hospital eller institution i henhold til strafferetlig afgørelse eller i medfør af farlighedsdekret BEK nr. 200 af 25/03/2004.

Behandlingen af straffesager vedrørende psykisk afvigende kriminelle og personer omfattet af straffelovens § 70, Rigadvokatens meddelelse nr. 5 af 12/07/2007.

FN's konvention om rettigheder for personer med handicap (www.sm.dk/Temaer/social-omraader/Handicap/handicappolitik/FN-Handicapkonvention).

FN's standardregler om lige muligheder for handicappede (www.dch.dk).

Lov om behandling af personoplysninger LOV nr. 429 af 31/05/2000.

Lov om ændring af lov om social service og lov om retssikkerhed og administration på det sociale område (Kriminalpræventive sociale indsatser) LOV nr. 495 af 21/05/2013.

Lov nr. 608 af 12. juni 2013 om socialtilsyn

Lov nr. 651 af 12. juni 2013 om konsekvensændringer som følge af lov om socialt tilsyn m.v.,

Vejledning om botilbud mv. til voksne efter reglerne i almenboligloven, serviceloven og friplejeboligloven (Vejledning nr. 4 til serviceloven) af 15/02/2011.

Vejledning om magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten over for voksne, herunder pædagogiske principper (Vejledning nr. 8 til serviceloven) af 15/02/2011.

Lovbestemmelserne kan ses på www.retsinformation.dk, som er det statslige retsinformationssystem.

Den professionelle rolle

Bjerre, L. (2006). *Når jeg kommunikerer – metodebog om kommunikation, sociale netværk og handicap*. Ringsted: UFC Handicap.

Christensen, M. (2011). Alternativ og supplerende kommunikation – pædagogisk arbejde med mennesker uden talesprog. I: Mogens Sørensen (red.): *Dansk, kultur og kommunikation*. København: Akademisk Forlag.

Holmskov, H. & Skov, A. (2012). *Seksualitet på dagsordenen – en håndbog om støtte til voksne med funktionsnedsættelse*. Odense: Socialstyrelsen.

Holmskov, H. & Skov, A. (2007). *Veje til reelt medborgerskab – En kortlægning af udviklingshæmmedes vilkår for selvbestemmelse og brugerinddragelse*. Resumé. Ringsted: Servicestyrelsen.

Høgsbro, K. m.fl. (2012). *Når grænserne udfordres. Arbejdsbelastninger og pædagogiske udfordringer i specialpædagogiske boenheder*. København: AKF-Forlag.

Johansen, M., Thynes, E. & Holm, J. (2001). *Når seksualitet tages alvorligt*. København: Gads forlag.

Lorentzen, P. (2007). *Fra tilskuer til deltager. Samspil og kommunikation med voksne udviklingshæmmede*. Aalborg: Materialecentret.

Mørch, S.I. (2008). *Kommunikation – samtaler i pædagogisk arbejde*. Aarhus: Academica.

Socialt Udviklingscenter SUS (2007). *Kommunikation, interaktion og relation – i støtten til mennesker uden et ekspressivt verbalt sprog. Et inspirationshæfte*. København.

Pædagogiske tilgange og metoder

Anerkendelse

Honneth, A. (2003). *Behovet for anerkendelse*.

København: Hans Reitzels Forlag.

Høilund, P. & Juul, S. (2005). *Anerkendelse og dømmekraft i socialt arbejde*. København: Hans Reitzels Forlag.

Willig, R. (red.) (2012). *Behovet for anerkendelse – en tekstsamling*. København: Hans Reitzels Forlag.

Gentle Teaching

Hansen, D. (2010). *Gentle Teaching - Nænsom læring - en introduktion*. Sødisbakke, Region Nordjylland.

www.gentleteaching.dk

KRAP

Metner, L. & Storgård, P. (2008). *KRAP - Kognitiv, Ressourcefokuseret og Anerkendende Pædagogik*. Frederikshavn: Dafolo.

Metner, L. & Storgård, P. (2012). *KRAP - fortællinger fra praksis*. Frederikshavn: Dafolo.

Metner, L. & Storgård, P. (2013). *KRAP – metoder og redskaber*. Frederikshavn: Dafolo. <http://www.krap.nu/index.php?id=6>

Low Arousal

Center for Oligofrenipsykiatri (2012). *Tema: Low Arousal og Konflikthåndtering*. ViPU Viden, 14(4).

Hejlskov, B. (2010). *Problemskabende adfærd ved udviklingsforstyrrelser eller udviklingshæmning*. København: Dansk Psykologisk Forlag.

McDonnel, A. (2010). *Managing Aggressive Behaviour in Care Settings: Understanding and Applying Low Arousal Approaches*. Chichester: John Wiley and Sons Ltd.

Uhrskov, T. (2012). *En undersøgelse af Low Arousal metodens teoretiske grundlag og de mulige implikationer for den professionelle praksis*. Kandidatspeciale, Institut for Psykologi, Københavns Universitet. www.studie3danmark.dk

Marte Meo

Birk, J. (2002). *Marte Meo metodens teori og praksis*. 1. e-bogudgave: Systime.

Hedenbro, M. & Wirtberg, I. (2002). *Marte Meo-samspil og udvikling*. København: Hans Reitzels forlag.

Roug, P. (2002). *Marte Meo i praksis: Bedre samspil ved egen kraft*. København: Gyldendal. www.martemeo.dk

Miljøterapi

Schiødt, T. & Heinskou, T. (2007). *Miljøterapi på dynamisk grundlag*. København: Hans Reitzels Forlag.

Thorgaard, L., m.fl. (2006). *Relationspædagogik i psykiatrien. Bind 5. Håndbog for relationsbehandlere*. Risskov: Forlaget PsykInfo.

Neuropædagogik

Blakemore, S. & Frith, U. (2007). *Den lærende hjerne – Hvad hjerneforskningen kan fortælle pædagogikken*. København: Dansk psykologisk Forlag.

Fredens, K. (2004). *Mennesket i hjernen – En grundbog i neuropædagogik*. Århus: Academica.

Freltofte, S. & Petersen, V. (1994). *Hjerner på begynderstadiet - Neuropædagogik*. København: Borgens Forlag.

Kringelbach, M.L. (2004). *Hjernerum – Den følelsesfulde hjerne*. København: People's Press.

Ringsmose, C., m.fl. (2000). *Hjerne og læring - fra neuro psykologi til neuropædagogik*. Jelling: Forlaget Munksholm.

Relationspædagogik

Madsen, B. (2005). *Socialpædagogik – integration og inklusion*. København: Hans Reitzel.

Møller, L. (2008). *Anerkendelse i praksis – Om udviklingsstøttende relationer*. København: Akademisk Forlag.

Ritchie, T. (2004). *Relationer i teori og praksis – perspektiver på pædagogisk tænkning*. Værløse: Billesø & Baltzer.

Risikovurdering og -faktorer

Bengtson, S. (2009). *Risikovurderinger af sædelighedskriminelle: Kan vi forudsige det uforudsigelige?* NDU-nyt, 5(3), 28-30.

Christensen, H. & Wibroe, L. (2011). *VENUS - Kompetenceudvikling til forebyggelse af trusler og vold* Evalueringsrapport. Grontmij I Carl Bro.

<http://www.forebyggelsesfonden.dk/08-1-1a-064.html>

Douglas, K., Blanchard, A., Guy, L., Reeves, K., & Weir, J. (2010). *HCR-20 Violence Risk Assessment Scheme: Overview and Annotated Bibliography*.

<http://kdouglas.files.wordpress.com/2007/10/hcr-20-annotated-biblio-sept-2010.pdf>

Craig, L.A. (2010). *Controversies in assessing risk and deviancy in sex offenders with intellectual disabilities*.

Psychology, Crime & Law, 16(1-2), 75-101.

Gimbel, A. & Navntoft-Pedersen, N. (2013). *Risikovurdering i Specialområde Udviklingshæmning og ADHD*, Region Midtjylland.

Gray, N., Taylor, J. & Snowden, R. (2011). *Predicting violence using structured professional judgement in patients with different mental and behavioral disorders*.

Psychiatry Res, 187 (1-2), 248-253.

Guy, L.S., Packer, I.R. & Warnken, W. (2012). *Assessing Risk of Violence Using Structured Professional Judgement Guidelines*, *Journal of Forensic Psychology Practice*, 12, 270-283.

Hart, S.D. & Logan, C. (2011). *Formulation of Violence Risk Using Evidence-Based Assessments: The Structured Professional Judgement Approach*, I: P. Sturney & M. MacMurran (eds.), *Forensic case formulation*, Chichester: Wiley-Blackwell.

- Keller, L. & Svith, A. (2012). *Styr uden om trusler – til ansatte i døgntilbud*. København: Branchearbejdsmiljørådet Social & Sundhed.
- Justitsministeriets Forskningskontor (2012). *Risikofaktorer, effektevalueringer og behandlingsprincipper - en forskningsoversigt*. København.
- Lavoie, J.A., Guy, L.S. & Douglas, K.S. (2009). Violence risk assessment: principles and models bridging prediction to management. I: J.L. Ireland, C.A. Ireland & P. Birch (eds.), *Violent and Sexual Offenders: Assessment, treatment and management*, s. 3-26. Willan Publishing.
- Lindsay, W., Hogue, T., Taylor, J., Steptoe, L., Mooney, P., O'Brien, G. & Smith, A. (2008). Risk assessment in offenders with intellectual disability: a comparison across three levels of security. *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology* 52, 90-111.
- Mills, J., Kroner, D. & Morgan, R. (2011). *Clinicians' guide to violence risk assessment*. New York: The Guilford Press.
- Morrissey, C., Hogue, T., Mooney, P., Allen, C., Johnston, S., Hollin, C. & Taylor, J. (2007). Predictive validity of the PCL-R in offenders with intellectual disability in a high secure hospital setting: *Institutional aggression*. *Journal of Forensic Psychiatry & Psychology* 18 (1), 1-15.
- Pedersen, L. (2009). *Assessment of violence risk in mentally disordered offenders – a structured professional judgement approach in mentally disordered offenders*. Ph.d.-afhandling, Institut for Psykologi, Københavns Universitet, Danmark.
- Pedersen, L. (2010). *Strukturerede risikovurderinger er altid at foretrække*. NDU-nyt, 6(1), 20-23.
- Pedersen, L. (2013). *Metoder til brug for risikovurdering. (Oplæg på Socialstyrelsens tema- og undervisningsdage om kriminalpræventive sociale indsatser målrettet sigtede og domfældte med udviklingshæmning og lignende, juni 2013)*. <http://www.socialstyrelsen.dk/handicap/udviklingshaemning/aktuelt/kriminalpraeventive-sociale-indsatser>.
- Pedersen, L. & Bengtson, S. (2012). *Risiko for vold*. *Psykolog Nyt*, 16, 18-22.
- Region Syddanmark (2012). *Model for sikkerhed på Region Syddanmarks sociale tilbud*, Vejle.
- Sandberg, L. (2008). *Pædagoger behøver metoder til at vurdere voldsrisiko*. NDU-nyt, 4(6), 9-10.
- Stokholm, A. (2012). *Risikovurderingsværktøjer i Region Syddanmark*. Bilag 1 til Model for sikkerhed på Region Syddanmarks sociale tilbud. Vejle.

Sagsbehandling og handleplansarbejde

- Ankestyrelsen (2013). *Vil du klage? – sådan gør du, når du klager i en sag på social- og beskæftigelsesområdet*. København.
- Ramian, K. (2012). *Handleplaner og ledelse – arbejdet med pædagogiske handleplaner*. 1. udg., København: Videncenter for Handicap, Hjælpe midler og Socialpsykiatri.

- Servicestyrelsen (2011). *Tema: Handleplaner*. Socialpsykiatri, 14(1).
- Social- og Integrationsministeriet m.fl. (2013). *Voksenudredningsmetoden - Metodehåndbog*. 3. udg., København.
- Socialstyrelsen. *Bo Liv – Viden om indsats i botilbud* (en hjemmeside med viden om og redskaber til at udarbejde handleplaner og pædagogiske planer samt gode eksempler og erfaringer med inddragelse af borgere). www.socialstyrelsen.dk/bo-liv.
- Sigtede og domfældte personer med udviklingshæmning og lignende**
- Amtsrådsforeningen (2003). *Statusrapport om amternes arbejde med domfældte udviklingshæmmede*. København.
- Ankestyrelsen (2009). *Kommuners tilsyn med domfældte udviklingshæmmede m.fl.* København.
- Danske Regioner (2010). *Et godt liv uden kriminalitet - anbefalinger til en bedre indsats for domfældte udviklingshæmmede personer*. København.
- Holst, S., Lystrup, D. (2013) Region Sjælland, Koefodsminde. "Brandstiftelse – hærværk, fascination eller kommunikation. En undersøgelse af udviklingshæmmede brandstiftere."
- Justitsministeriet, Kriminalforsorgen, Indenrigs- og Sundhedsministeriet, Kommunernes Landsforening, Amtsrådsforeningen og Socialministeriet (2003). *Rapport fra arbejdsgruppen om grænsefladen mellem kriminalforsorgen og social- og sundhedssektoren*. København.
- Justitsministeriets Forskningskontor (2000-2012). *Nye foranstaltningsdomme*. Årlige redegørelser til Folketingets Retsudvalg. København.
- Justitsministeriets Forskningskontor (2010). *Evaluering af tidsbegrænsning af foranstaltninger*. København.
- Netværket vedrørende Domfældte Udviklingshæmmede (NDU) (2010). *Sigtede og domfældte udviklingshæmmede under kommunalt tilsyn – en håndbog om lovgiver og pædagogiske udfordringer*. 2. udg., Viby.
- Netværket vedrørende Domfældte Udviklingshæmmede (NDU) (2010). *Kvalitet og retssikkerhed i det tværsektorielle arbejde med sigtede og domfældte udviklingshæmmede – syv vejledende standarder*. 2. udg., Viby.
- Sandberg, L. (2010). *Dårligt begavede lovovertrædere – et komplekst indsatsområde med vokseværk*. Handicap-historisk Tidsskrift, 24, 14-29.
- Socialstyrelsen. *Tema: Sigtede og domfældte* (en hjemmeside med viden og informationer om målgruppen). <http://www.socialstyrelsen.dk/handicap/udviklingshaemning/temaer/sigtede-og-domfaeldte>.
- Socialstyrelsen. *Nye lovbestemmelser: Kriminalpræventive sociale indsatser målrettet sigtede og domfældte med udviklingshæmning og lignende* (en hjemmeside med slides fra Socialstyrelsens tema- og undervisningsdage i juni 2013). <http://www.socialstyrelsen.dk/handicap/udviklingshaemning/aktuelt/kriminalpraeventive-sociale-indsatser>
- Socialt Udviklingscenter SUS (2003). *Lovovertrædere med udviklingshæmning*. København: Socialt Udviklingscenter SUS.

Bilag 1:

Skema A: Eksempel på skema til indstilling til afgørelse om iværksættelse af indgreb efter servicelovens § 137 g – § 137 j

Dette skema kan anvendes ved indstilling til kommunen, når denne skal træffe afgørelse om indgreb efter servicelovens § 137 g - § 137 j.

1. Oplysninger om den anbragte person, som indgrebet vil rette sig mod

Navn: _____
 Folkeregisteradresse: _____
 Postnr. og by: _____
 CPR-nr.: _____
 Den anbragtes handlekommune: _____
 Domstype og dato for afsigelse heraf: _____
 Retskendelse (varetægtsurrogat)
 og dato for afsigelse heraf: _____
 Boforens navn: _____

2. Oplysninger om indgrebet

2.1 Hvilket indgreb er der tale om:

- Indskrænkning i den anbragtes adgang til telefon og internet (servicelovens § 137 g)
 - Påhør eller overvågning ved brug af telefon (servicelovens § 137 g, stk. 1)
 - Påhør eller overvågning ved brug af internet (servicelovens § 137 g, stk. 1)
 - Afbrydelse eller forhindring af adgang til telefon (servicelovens § 137 g, stk. 2)
 - Afbrydelse eller forhindring af adgang til internet (servicelovens § 137 g, stk. 2)
- Undersøgelse af den anbragtes opholdsrum og ejendele (servicelovens § 137 h)
- Inddragelse af den anbragtes effekter (servicelovens § 137 i)
- Aflåsning af den anbragtes bolig for natten (servicelovens § 137 j)

2.2 Omhandler indgrebet inddragelse af den anbragtes effekter, nævn da hvilke

2.3 Angiv begrundelse for indstilling til afgørelse om indgreb:

2.4 Beskriv, hvilke indsatser der er forsøgt forud for denne indstilling, og med hvilket resultat:

2.5 Beskriv, hvordan det påtænkes at gennemføre indgrebet:

Noter

2.6 Beskriv, hvilke indsatser der vil blive iværksat for at bringe indgrebet til ophør:

2.7 Andre kommentarer:

2.8 Dato og lederens eller dennes stedfortræders underskrift:

Noter

3. Forbeholdt kommunen:

3.1 Om afgørelsen:

3.2 Indstillingen er behandlet af:

Navn og stilling: _____

Kommune: _____

Dato og underskrift: _____

Noter

Skema B: Eksempel på skema til registrering og indberetning straks efter iværksættelse af indgreb efter servicelovens § 137 g – § 137 j

Skemaet kan ligeledes anvendes ved månedlig indsendelse til borgerens handlekommune og det socialtilsyn, der fører driftsorienteret tilsyn med boformen.

1. Oplysninger om den anbragte person, som indgrebet rettede sig mod

2. Oplysninger om afgørelsen

Hvem traf afgørelse om indgreb?

- Kommunen
- Lederen af boformen
- Lederens stedfortræder :

Navn: _____

Noter

3. Oplysninger om indgrebet

3.1 Hvilket indgreb er der tale om:

- Indskrænkning i den anbragtes adgang til internet og telefon (servicelovens § 137 g)
 - Påhør eller overvågning ved brug af telefon (servicelovens § 137 g, stk. 1)
 - Påhør eller overvågning ved brug af internet (servicelovens § 137 g, stk. 1)
 - Afbrydelse eller forhindring af adgang til telefon (servicelovens § 137 g, stk. 2)
 - Afbrydelse eller forhindring af adgang til internet (servicelovens § 137 g, stk. 2)
- Undersøgelse af den anbragtes opholdsrum og ejendele (servicelovens § 137 h)
- Inddragelse af den anbragtes effekter (servicelovens § 137 i)
- Aflåsning af den anbragtes bolig for natten (servicelovens § 137 j)

3.2 Omhandler indgrebet inddragelse af den anbragtes effekter, nævn da hvilke

3.3 Dato, tidspunkt og varighed af indgrebet:

Noter

3.4 Beskriv, hvilke indsatser der var iværksat forud for indgrebet:

3.5 Beskriv indgrebet og begrundelsen herfor:

3.6 Blev indgrebet gennemført ved politiets hjælp?

Ja

Nej

3.7 Hvis det foreløbige indgreb ikke er afsluttet: Hvilke overvejelser har lederen eller dennes stedfortræder i forhold til at bringe det iværksatte indgreb til ophør?

Noter

3.8 Andre bemærkninger til hændelsesforløbet og gode råd eller oplysninger, der kan medvirke til at undgå indgreb fremover?

3.9 Oplysninger om medarbejderen/medarbejdere, som foretog indgrebet:

Navn: _____	Navn: _____
Stilling: _____	Stilling: _____
Arbejdssted: _____	Arbejdssted: _____

Noter

4. Den anbragtes redegørelse

Den anbragte er gjort bekendt med denne registrering, og:

Vedkommendes redegørelse for forløbet er vedlagt

Vedkommende ønsker ikke at give sin egen redegørelse for forløbet

5. Orientering af kommunal eller regional driftsherre

- Kommunal driftsherre
 Regional driftsherre

6. Orientering af en repræsentant for den anbragte

Følgende er blevet orienteret om indgrebet:

Værge	Dato: _____	Pårørende	Dato: _____
Bistandsværge	Dato: _____	Anden repræsentant	Dato: _____
Ægtefælle	Dato: _____		

7. Lederens eller dennes stedfortræders underskrift

Noter

8. Forbeholdt kommunen:

8.1 Bemærkninger:

8.2 Kommunens afgørelse ved foreløbige afgørelser:

Godkendt

Ikke godkendt

8.3 Indberetningen er behandlet af:

Navn og stilling: _____

Kommune: _____

Dato og underskrift: _____

Noter

Skema C: Eksempel på skema til indberetning af indgreb efter servicelovens § 137 g – § 137 j ved månedens udgang jf. §137m stk 3.

Dette skema til kommentarer kan bruges i forbindelse med indberetninger af indgreb ved månedens udgang. Skemaet indsendes sammen med kopi af alle de registreringer, der er foretaget i løbet af måneden, og som tidligere er indsendt til kommunen.

1. Lederens eller dennes stedfortræders kommentarer:

1.1 Kommentarer (eksempelvis om læringsperspektivet set i forhold til formålet med indgrebsmulighederne og betingelserne for at kunne iværksætte dem)

1.2 Dato og lederens eller dennes stedfortræders underskrift:

Noter

2. Forbeholdt kommunen:

2.1 Bemærkninger:

2.2 Indberetningen er behandlet af:

Navn og stilling: _____

Kommune: _____

Dato og underskrift: _____

Noter

Bilag 2: Oversigt over eksempler på metoder til risikovurderinger

HISTORICAL-CLINICAL-RISK MANAGEMENT-20 (HCR-20)

Metode	<p>HCR-20 er en struktureret klinisk metode, der guider bedømmeren til at identificere en række risikofaktorer, foretage en samlet risikovurdering og udarbejde en handleplan med henblik på at håndtere og forebygge risikoen for fremtidig voldsadfærd.</p> <p>HCR-20 består af 20 risikofaktorer; faktorer som identificerer både historiske, aktuelle og fremtidige problemområder.</p> <p>Bedømmeren vurderer tilstedeværelse og aktuel relevans af hver risikofaktor (og andre relevante faktorer). På baggrund af denne systematiske gennemgang forsøger bedømmeren at forstå, hvilke slags vold personen er i risiko for at begå, mod hvilke personer, af hvilke årsager og under hvilke omstændigheder. Denne viden integreres i en endelig risikovurdering, og der udarbejdes (om nødvendigt) en handleplan for at håndtere og forebygge fremtidig voldsadfærd. For at sikre en optimal indsats er det nødvendigt at foretage løbende revurderinger.</p> <p>Metoden er anvendelig i et langsigtet og kortsigtet perspektiv. Den kan således anvendes i forhold til udarbejdelse af langsigtede handleplaner, men også til arbejdet med at forstå og håndtere risiko over dage, uger og måneder.</p>
Formål	<p>HCR-20 har til formål at strukturere og guide arbejdet med at forstå og håndtere en persons risiko for at udøve voldsadfærd.</p> <p>Strukturen bidrager til 1) indsamling og gennemgang af relevant information, 2) selve beslutningsprocessen vedrørende risiko for voldelig adfærd samt 3) håndteringen af risiko og planlægning af indsatser, der kan reducere risikoen.</p> <p>Anvendelsesområdet er vold i bred forstand, herunder også brandstiftelse, sædelighedskriminalitet og røveri. Til vurdering af risiko for sædelighedskriminalitet anbefales dog at anvende redskaber specifikt udviklet til dette formål.</p>

HISTORICAL-CLINICAL-RISK MANAGEMENT-20 (HCR-20)

Målgruppe	<p>HCR-20 er målrettet voksne (mænd og kvinder), som er i risiko for at udøve voldsadfærd. Man behøver ikke at være dømt for kriminalitet, for at HCR-20 kan anvendes.</p> <p>Metoden anvendes i eller uden for institution, herunder psykiatri, retspsykiatri, kriminalforsorg og lignende. Metoden er fundet velegnet til brug blandt personer med udviklingshæmning.</p>
Implementering	<p>Oplæring i anvendelsen HCR-20 estimeres at vare to-fire dage. En optimal oplæring inkluderer både oplæring i metoden og i arbejdet med risikoscenarier, planlægning af indsats og afrapportering.</p> <p>At anvende HCR-20 kræver faglige kompetencer og viden. Brugere skal blandt andet have følgende kvalifikationer: 1) Viden om vold (herunder den videnskabelige litteratur om årsager til og håndtering af vold), 2) ekspertise/erfaring med at foretage individuelle vurderinger og 3) ekspertise/erfaring med diagnosticering af psykiske lidelser (brugere, som ikke har de påkrævede kvalifikationer til at foretage psykiatriske diagnostiske vurderinger, kan anvende HCR-20 med henvisning til tidligere stillede diagnoser eller i samråd med eller under supervision af kvalificerede klinikere).</p> <p>Tidsforbruget i forbindelse med HCR-20 varierer. I rutineprægede sager kan det dreje sig om et par timer, mens det i nye og komplicerede sager kan være længere, da indsamling af dokumentation i form af interviews, journaler og tidligere vurderinger kan være tidskrævende. Det samme kan gælde i forhold til udarbejdelsen af den første håndterings- og handleplan.</p>
Yderligere information	<p>Metoden er udviklet som den første strukturerede kliniske risikovurdering. Version 1 blev publiceret i 1995, version 2 i 1997 og version 3 i 2013. HCR-20 er oversat til 20 sprog og er videnskabeligt afprøvet i 35 lande. Det er aktuelt den bedst afprøvede og hyppigst anvendte metode til at vurdere og håndtere voldsrisiko.</p> <p>Metoden er velafprøvet til anvendelse blandt personer med udviklingshæmning. HCR-20 er videnskabeligt afprøvet og anvendes aktuelt i flere regi i Danmark. Fortløbende afprøves metoden på retspsykiatriske patienter (herunder version 3) af forskere fra Psykiatrisk Forskningsenhed & Afdeling for Retspsykiatri (Region Sjælland) og forskere på Afdeling for Retspsykiatri, Aarhus Universitetshospital (Region Midtjylland).</p>

Noter

HISTORICAL-CLINICAL-RISK MANAGEMENT-20 (HCR-20)

Sprog	Metoden er oversat til dansk i 2005 (version 2), og en dansk oversættelse af version 3 er undervejs.
Manual/ materiale	<p>Douglas, K.S., Hart, S.D., Webster, C.D., & Belfrage, H. (2013). HCR-20V3: Assessing risk of violence – User guide. Burnaby, Canada: Mental Health, Law, and Policy Institute, Simon Fraser University.</p> <p>Webster, C.D., Douglas, K.S., Eaves, D., & Hart, S.D. (1997). HCR-20: Assessing the Risk for Violence (Version 2). Vancouver, British Columbia, Canada: Mental Health, Law, and Policy Institute, Simon Fraser University.</p> <p>Pedersen, L. & Hougaard, H. (2005). HCR-20 - Vurdering af voldsrisiko (efter den canadiske originalversion: HCR-20 Assessing risk for violence. Version 2). Retspsykiatrisk Afdeling, Sct. Hans Hospital, Danmark.</p> <p>Pedersen L. & Bengtson, S. HCR-20V3 (dansk oversættelse) (under udarbejdelse).</p>
Litteratur	<p>Douglas, K.S., Blanchard, A., Guy, L.S., Reeves, K., & Weir, J. (2002-2013). HCR-20 violence risk assessment scheme: Overview and annotated bibliography. HCR-20 Violence Risk Assessment White Paper Series, #1. Burnaby, Canada: Mental Health, Law, and Policy Institute, Simon Fraser University.</p> <p>Gray, N., Fitzgerald, S., Taylor, J., MacCulloch, M. & Snowden, R. (2007). Predicting future reconviction in offenders with intellectual disabilities: The predictive efficacy of VRAG, PCL-SV, and the HCR-20. <i>Psychol Assess</i>, 19(4), 474-479.</p> <p>Pedersen, L. (2009). Assessment of Violence Risk in Mentally Disordered Offenders - A Structured Professional Judgement Approach in Danish Forensic Psychiatry. Ph.d.-afhandling, Institut for Psykologi, Københavns Universitet.</p> <p>Pedersen, L., Rasmussen, K., & Elsass, P. (2010). Risk Assessment: The Value of Structured Professional Judgments. <i>International Journal of Forensic Mental Health</i>, 9(2), 74-81.</p> <p>Verbrugge, H., Goodman-Delahunty, J. & Frize, M. (2011). Risk Assessment in Intellectually Disabled Offenders: Validation of the Suggested ID Supplement to the HCR-20. <i>International Journal of Forensic Mental Health</i>, 10(2), 83-91. www.hcr-20.com</p>

Noter

BRØSET VIOLENCE CHECKLIST (BVC)

Metode	<p>BVC er en klinisk struktureret metode. Den fokuserer på her og nu situationen og er beregnet til en kortsigtet (24 timer) vurdering af risiko.</p> <p>BVC består af 6 risikofaktorer, som vurderes tre gange dagligt: 1) Forvirring, 2) irritabilitet, 3) støjende adfærd, 4) verbale trusler, 5) fysiske trusler og 6) angreb på ting og angreb på personer.</p> <p>Hver risikofaktor vurderes på en 2-punkts skala i forhold til om adfærden er til stede, det vil sige forstærket udover personens normaladfærd. 0 angiver, at adfærden ikke er til stede, mens 1 angiver, at adfærden er til stede. Den samlede vurdering er således minimum 0 og maksimalt 6. Viser den samlede score en moderat risiko (1-2), kan personalet sætte ind med forebyggende tiltag. Viser scoren derimod en høj risiko (3-6), bør der udarbejdes en plan for at undgå eventuelle episoder med vold eller anden risikoadfærd.</p>
Formål	<p>BVC har til formål at identificere risiko for nærtforestående voldsadfærd. Metoden bidrager med en struktur til at forebygge voldelig og aggressiv adfærd inden for det kommende døgn.</p>
Målgruppe	<p>BVC er udviklet til brug på psykiatriske afdelinger, men vurderes også at være egnet til brug blandt personer med udviklingshæmning.</p>
Implementering	<p>Oplæring i anvendelsen af BVC estimeres at være minimal (timer). Før anvendelsen er det dog vigtigt at være formelt introduceret til metoden. Der er udarbejdet online introduktionsmateriale (se nedenstående link).</p> <p>Tidsforbruget i forbindelse med BVC er cirka 5 minutter.</p>

Noter

BRØSET VIOLENCE CHECKLIST (BVC)

Sprog	Metoden er oversat til dansk i 2005.
Manual/ materiale	<p>Woods, P. & Almvik, R. (2002). The Brøset Violence Checklist (BVC). <i>Acta Psychiatrica Scandinavica</i>, 106 (Suppl. 412), 103-105.</p> <p>Software til elektronisk registrering af BVC: (www.igcn.nl). Samme software kan blandt andet også anvendes til registrering af aggressive episoder (SOAS-R) og rømminger.</p>
Litteratur	<p>Abderhalden, C., Needham, I., Dassen, T., Halfens, R., Haug, H., & Fischer, J.E. (2008). Structured risk assessment and violence in acute psychiatric wards: randomized controlled trial, <i>The British Journal of Psychiatry</i>, 193, 44-50.</p> <p>Almvik, R. (2008). <i>Assessing the Risk of Violence: Development and Validation of the Brøset Violence Checklist</i>, Norwegian University of Science and Technology, Trondheim.</p> <p>Almvik, R., Woods, P. & Rasmussen, K. (2000). The Brøset violence Checklist: Sensivity, Specifity and Interrater Reliability. <i>Journal of interpersonal Violence</i>, 15, 1284-1296.</p> <p>Almvik, R., Woods, P. (2002). The Brøset violence checklist (BVC). <i>Acta Psychiatrica Scandinavica</i>, 106, 103-105.</p> <p>Introduktionsvideo: http://sifer.no/hva_skjer/detalj/e-laering-bvc-e-learning-bvc</p>

Noter

SEXUAL VIOLENCE RISK 20 (SVR-20)

<p>Metode</p>	<p>SVR-20 er en struktureret klinisk metode, der guider bedømmeren til at identificere en række risikofaktorer, foretage en samlet vurdering og udarbejde en handleplan med henblik på at minimere risikoen for fremtidig sædelighedskriminalitet.</p> <p>SVR-20 består af 20 risikofaktorer inden for områderne: Psykosocial tilpasning, tidligere sædelighedskriminalitet og fremtidsplaner.</p> <p>Bedømmeren vurderer tilstedeværelse og nylige ændringer (aktuel relevans) af hver risikofaktor (og andre relevante faktorer). På baggrund af denne systematiske gennemgang forsøger bedømmeren at forstå, hvilken slags sædelighedskriminalitet personen er i risiko for at begå, mod hvilke personer, af hvilke årsager og under hvilke omstændigheder. Denne viden integreres i en endelig risikovurdering, og der udarbejdes (om nødvendigt) en handleplan for at håndtere og forebygge fremtidig sædelighedskriminalitet. For at sikre en optimal indsats er det nødvendigt at foretage løbende revurderinger.</p> <p>Metoden er anvendelig i et langsigtet og kortsigtet perspektiv. Den kan således anvendes i forhold til udarbejdelse af langsigtede handleplaner, men også til arbejdet med at forstå og håndtere risiko over dage, uger og måneder.</p>
<p>Formål</p>	<p>SVR-20 har til formål at strukturere og guide arbejdet med at forstå og håndtere en persons risiko for at udøve sædelighedskriminalitet.</p> <p>Strukturen bidrager til 1) indsamlingen og gennemgang af relevant information, 2) selve beslutningsprocessen vedrørende risiko for sædelighedskriminalitet samt 3) håndteringen af risiko og planlægning af indsatser, der kan reducere risikoen.</p> <p>Anvendelsesområdet er sædelighedskriminalitet.</p>

Noter

SEXUAL VIOLENCE RISK 20 (SVR-20)

Målgruppe	<p>SVR-20 er målrettet voksne (mænd) som har en kendt eller formodet historie med sædelighedskriminalitet.</p> <p>Metoden kan anvendes i eller uden for institution, herunder psykiatri, retspsykiatri, kriminalforsorg og lignende.</p> <p>Metodens status i forhold til anvendelse blandt personer med udviklingshæmning er ikke endeligt afklaret. Metoden beskrives af eksperter på området og i forskningslitteraturen som egnet til anvendelse blandt personer med udviklingshæmning. Der mangler dog endnu en endelig validering til målgruppen.</p>
Implementering	<p>Oplæring i anvendelsen af SVR-20 estimeres at vare to-fire dage. En optimal oplæring inkluderer både oplæring i metoden og i arbejdet med risikoscenarier, planlægning af indsats og afrapportering.</p> <p>Bruger kvalifikationerne omfatter viden om sædelighedskriminalitet og ekspertise/erfaring med at foretage individuelle vurderinger. Da nogle risikofaktorer relaterer sig til psykiske lidelser, kan det være nødvendigt at samarbejde med fagpersoner, der er kvalificeret (klinikere) til at foretage diagnostiske vurderinger.</p> <p>Tidsforbruget i forbindelse med SVR-20 varierer. I rutineprægede sager kan det dreje sig om et par timer, mens det i nye og komplicerede sager kan vare længere, da blandt andet indsamling af dokumentation i form af interviews, journaler og tidligere vurderinger kan være tidskrævende. Det samme kan gælde i forhold til udarbejdelsen af den første håndterings- og handleplan.</p>
Yderligere information	<p>Forskere på Afdeling for Retspsykiatri (Region Midtjylland) og Sexologisk Klinik, Rigshospitalet (Region Hovedstaden) samarbejder i øjeblikket om at validere SVR-20 på en gruppe danske sædelighedskriminelle.</p>

Noter

SEXUAL VIOLENCE RISK 20 (SVR-20)

Sprog	Metoden er ikke oversat til dansk. Metoden er oversat til norsk i 2004.
Manual/ materiale	<p>Boer, D., S. Hart, P. Kropp, and C. Webster (1997). Manual for the Sexual Violence Risk-20. Burnaby, British Columbia, Canada: The British Columbia Institute Against Family Violence, co-published with the Mental Health, Law, and Policy Institute at Simon Fraser University.</p> <p>Nøttestad, J.A. & Goksøyr, P.K. (2004). SVR-20 Vurdering av risiko for seksuell vold. (efter den canadiske originalversion: Manual for the Sexual Violence Risk - 20). St. Olavs Hospital, Regional Sikkerhetsavdeling of kompetansesenter Brøset. Norge.</p>
Litteratur	<p>Blacker, J., Beech, A.R., Wilcox, D.T. & Boer, D.P. (2011). The assessment of dynamic risk and recidivism in a sample of special needs sexual offenders. <i>Psychology, Crime & Law</i>, 17(1), 75-92.</p> <p>Craig, L.A. (2010). Controversies in assessing risk and deviancy in sex offenders with intellectual disabilities. <i>Psychology, Crime & Law</i>, 16(1-2), 75-101.</p> <p>Hart, S.D. & Boer, D.P. (2009). Structured Professional Judgement Guidelines for Sexual Violence Risk Assessment: The Sexual Violence Risk-20 (SVR-20) and Risk for Sexual Violence Protocol (RSVP). I R.K. Otto & K.S. Douglas (Eds.), <i>Handbook of Violence Risk Assessment</i>. Oxford: Routledge.</p> <p>Øverland, S. & Revis, E. (2009). Bruk av SVR-20 for vurdering av risiko for ny vold hos mennesker med psykisk utviklingshemming. Tilpasninger, råd og betraktninger. <i>Central Fagenhets skriftserie 09/02</i>.</p>

Noter

THE RISK FOR SEXUAL VIOLENCE PROTOCOL (RSVP)

Metode

RSVP er en struktureret klinisk metode, der guider bedømmeren til at identificere forskellige risikofaktorer, foretage en samlet vurdering og udarbejde en handleplan med henblik på at håndtere og forebygge risikoen for fremtidig sædelighedskriminalitet.

RSVP består af 22 risikofaktorer inden for områderne: Sædelighedskriminalitet, psykologisk tilpasning, psykiske lidelser, social tilpasning og håndtering.

Bedømmeren vurderer tilstedeværelse og aktuel og fremtidig relevans af hver risikofaktor (og andre relevante faktorer). På baggrund af denne systematiske gennemgang forsøger bedømmeren at forstå, hvilken slags sædelighedskriminalitet personen er i risiko for at begå, mod hvilke personer, af hvilke årsager og under hvilke omstændigheder. Denne viden integreres i en endelig risikovurdering, og der udarbejdes (om nødvendigt) en handleplan for at håndtere og forebygge fremtidig sædelighedskriminalitet. For at sikre en optimal indsats er det nødvendigt at foretage løbende revurderinger.

Metoden er anvendelig i et langsigtet og kortsigtet perspektiv. Den kan således anvendes i forhold til udarbejdelse af langsigtede handleplaner, men også til arbejdet med at forstå og håndtere risiko over dage, uger og måneder.

Formål

RSVP har til formål at strukturere og guide arbejdet med at forstå og håndtere en persons risiko for at begå sædelighedskriminalitet.

Strukturen bidrager til 1) indsamling og gennemgang af relevant information, 2) selve beslutningsprocessen vedrørende risiko for sædelighedskriminalitet samt 3) håndteringen af risiko og planlægning af indsatser, der kan reducere risikoen.

Anvendelsesområdet er sædelighedskriminalitet.

THE RISK FOR SEXUAL VIOLENCE PROTOCOL (RSVP)

Målgruppe	<p>RSVP er målrettet voksne (mænd), som har en kendt eller formodet historie med sædelighedskriminalitet.</p> <p>Metodens status i forhold til anvendelse blandt personer med udviklingshæmning er ikke endeligt afklaret. Metoden beskrives af eksperter på området og i forskningslitteraturen som egnet til anvendelse blandt personer med udviklingshæmning. Der mangler dog endnu en endelig validering til målgruppen.</p>
Implementering	<p>Oplæring i anvendelsen af RSVP estimeres at vare to-fire dage. En optimal oplæring inkluderer både oplæring i metoden og i arbejdet med risikoscenarier, planlægning af indsats og afrapportering.</p> <p>At kunne bruge RSVP kræver faglige kompetencer og viden. Brugere skal have følgende kvalifikationer: 1) Viden om sædelighedskriminalitet (herunder den videnskabelige litteratur om årsager og håndtering af sædelighedskriminalitet), 2) ekspertise/erfaring med at foretage individuelle vurderinger og 3) ekspertise/erfaringer med diagnosticering af psykiske lidelser (brugere, som ikke har de påkrævede kvalifikationer til at foretage psykiatriske diagnostiske vurderinger, kan anvende RSVP med henvisning til tidligere stillede diagnoser eller i samråd med eller under supervision af kvalificerede klinikere).</p> <p>Tidsforbruget i forbindelse med RSVP varierer. I rutineprægede sager kan det dreje sig om et par timer, mens det i nye og komplicerede sager kan tage længere tid, da blandt andet indsamling af dokumentation i form af interviews, journaler og tidligere vurderinger kan være tidskrævende. Det samme kan gælde i forhold til udarbejdelsen af den første håndterings- og handleplan.</p>
Yderligere information	<p>RSVP anvendes aktuelt på flere af de behandlingssteder, som behandler sædelighedskriminelle, der indgår i Behandlingsordningen i Danmark.</p> <p>Forskere på Afdeling for Retspsykiatri (Region Midtjylland) og Psykiatrisk Forskningsenhed & Afdeling for Retspsykiatri (Region Sjælland) samarbejder i øjeblikket om at validere RSVP på danske forhold.</p>

Noter

THE RISK FOR SEXUAL VIOLENCE PROTOCOL (RSVP)

Sprog	Dansk oversættelse under udarbejdelse.
Manual/ materiale	Hart, S.D., Kropp, P.R., & Laws, D.R. (2003). The Risk for Sexual Violence Protocol (RSVP): Structured Professional Guidelines for Assessing Risk of Sexual Violence. Burnaby, BC: The Mental Health, Law and Policy Institute, Simon Fraser University. Bengtson, S., Pedersen, L., og Pedersen, L.B. RSVP (dansk oversættelse) (under udarbejdelse).
Litteratur	Blacker, J., Beech, A.R., Wilcox, D.T., & Boer, D.P. (2011). The assessment of dynamic risk and recidivism in a sample of special needs sexual offenders. <i>Psychology, Crime & Law</i> , 17(1), 75-92. Craig, L.A. (2010). Controversies in assessing risk and deviancy in sex offenders with intellectual disabilities. <i>Psychology, Crime & Law</i> , 16(1-2), 75-101. Hart, S.D. & Boer, D.P. (2009). Structured Professional Judgement Guidelines for Sexual Violence Risk Assessment: The Sexual Violence Risk-20 (SVR-20) and Risk for Sexual Violence Protocol (RSVP). I R.K. Otto & K.S. Douglas (Eds.), <i>Handbook of Violence Risk Assessment</i> . Oxford: Routledge.

Noter

SHORT TERM ASSESSMENT OF RISK AND TREATABILITY (START)

Metode	<p>START er en struktureret klinisk metode til dynamisk vurdering af risici og behandlings-egnethed. Risikoområder indbefatter: Vold, selvskade, selvmord, rømning, misbrug, selvforsømmelse, viktimisering (offergørelse) samt individualspecifikke risikoområder.</p> <p>START består af 20 dynamiske emner. Hvert emne scores på to trepunkts skalaer. Én for sårbarheder og én for styrker. Disse skalaer er uafhængige af hinanden. På baggrund af scoringerne identificeres personens særlige styrker (nøgleområder) og særlige sårbarheder (kritiske områder). Herefter foretager bedømmeren en risikovurdering i forhold til hvert af risikoområderne, og der udarbejdes en detaljeret plan for risikohåndteringen.</p> <p>Metoden er anvendelig til vurderinger målrettet den nærmeste fremtid (uger til måneder). Metoden kræver revurdering mindst hver 3. måned.</p> <p>START skal suppleres med en omhyggelig vurdering af historiske faktorer (HCR-20).</p>
Formål	<p>START har til formål at strukturere og guide arbejdet med at forstå og håndtere risikoadfærd inden for en række områder</p>
Målgruppe	<p>START er målrettet voksne med psykiske lidelser.</p> <p>Metoden anvendes i eller udenfor institution, herunder psykiatri, retspsykiatri, kriminalforsorg og lignende. I Norge anvendes START til personer med udviklingshæmning. I Danmark anvendes metoden endnu udelukkende til retspsykiatriske patienter.</p>

Noter

SHORT TERM ASSESSMENT OF RISK AND TREATABILITY (START)

Implemen- tering	<p>Oplæring i anvendelsen af START estimeres at vare to-fire dage. En optimal oplæring inkluderer både oplæring i metoden og i arbejdet med risikoscenarier, planlægning af indsats og afrapportering.</p> <p>START er udviklet med henblik på tværfaglig brug. Tidsforbruget i forbindelse med START varierer. I rutineprægede sager kan det dreje sig om ½-2 timer, mens det i nye og komplicerede sager kan vare længere, da indsamling af dokumentation i form af interviews, journaler og tidligere vurderinger kan være tidskrævende. Det samme kan gælde i forhold til udarbejdelsen af den første håndterings- og handleplan.</p>
Yderligere information	<p>Den første START-manual blev publiceret i 2004 og den anden i 2009. Der er endvidere publiceret en kortere udgave af version 2. START er videnskabeligt afprøvet i blandt andet Canada og Norge. Metoden er ved at blive valideret og implementeret i forhold til personer med udviklingshæmning på Kompetansesenteret for sikkerheds-, fængsel- og retspsykiatri for Helse Midt og Helse Nord i Norge.</p> <p>Afdeling for Retspsykiatri, Aarhus Universitetshospital (Region Midtjylland) og Retspsykiatrisk Afdeling, Psykiatrisk Center Sct. Hans (Region Hovedstaden) undersøger aktuelt metodens anvendelighed i dansk sammenhæng på retspsykiatriske patienter.</p>
Sprog	<p>Manualens Appendiks D (forkortet guide) er oversat til dansk i 2011. Dansk oversættelse af den fulde manual er under udarbejdelse.</p>
Manual/ materiale	<p>Webster, C.D., Martin, M. L., Brink, J., Nicholls, T.L., & Desmarais, S. (2009). Manual for the Short-Term Assessment of Risk and Treatability (START) (Version 1.1). Port Coquitlam, BC: Forensic Psychiatric Services Commission and St. Joseph's Healthcare.</p> <p>Hecksher, D., Bengtson, S., & Ahonen, E. START (dansk oversættelse) (under udarbejdelse).</p>

Noter

SHORT TERM ASSESSMENT OF RISK AND TREATABILITY (START)

Litteratur

Doyle, M. & Logan, C. (2012). Operationalizing the Assessment and Management of Violence Risk in the Short Term. *Behavioral Sciences & the Law*, 30, 406-419.

Kroppan, K., Nasset, M.B., Nonstad, K., Pedersen, T.W., Almvik, R., & Palmstierna, T. (2011). Implementation of the Short Term Assessment of Risk and Treatability (START) in a Forensic High Secure Unit. *International Journal of Forensic Mental Health*, 10(1), 7-12.

Nicholls, T.L., Petersen, K.L., Brink, J., & Webster, C. (2011). A Clinical and Risk Profile of Forensic Psychiatric Patients: Treatment Team STARTs in a Canadian Service. *International Journal of Forensic Mental Health*, 10, 187-199.

http://www.bcmhas.ca/Research/Research_START.htm

Noter

STATIC-99

Metode	<p>STATIC-99 er en aktuarisk vurderingsmetode til at vurdere risiko for fremtidige seksuelle overgreb baseret på statistiske (uforanderlige) faktorer.</p> <p>STATIC-99 består af 10 faktorer, som tildeles scorer, jf. manualen.</p>
Formål	<p>STATIC-99 har til formål at estimere risikoen for, at en person på ny begår sædelighedskriminalitet.</p>
Målgruppe	<p>STATIC-99 er udviklet til voksne mænd, der er blevet sigtet eller dømt for mindst ét seksuelt overgreb imod et barn eller en ikke-samtykkende voksen person. Målgruppen inkluderer også personer med udviklingshæmning.</p>
Implementering	<p>Oplæring i anvendelsen af STATIC-99 estimeres til cirka en dag. Oplæringen skal varetagges af en person, som er godkendt (af forfatterne) til at forestå oplæring.</p> <p>Bruger kvalifikationerne omfatter viden om sædelighedskriminalitet og ekspertise/erfaring med at foretage individuelle vurderinger samt erfaring med brug af aktuariske redskaber.</p> <p>Tidsforbruget i forbindelse med at udfylde STATIC-99 varierer. I rutineprægede sager kan det dreje sig om 1-2 timer, mens det i nye og komplicerede sager kan vare længere, da indsamling af dokumentation i form af interviews, journaler og tidligere vurderinger kan være tidskrævende.</p>

Noter

STATIC-99

Yderligere information	STATIC-99 er videnskabeligt afprøvet i Danmark og anvendes aktuelt på flere af de behandlingssteder, som behandler sædelighedskriminelle, der indgår i Behandlingsordningen i Danmark.
Sprog	STATIC-99 skemaet er oversat til dansk.
Manual/materiale	Harris, A, Phenix, A, Hanson, R.K., & Thornton, D. (2003). STATIC-99 - Coding Rules Revised – 2003. http://static99.org/pdfdocs/static-99-coding-rules_e.pdf
Litteratur	<p>Bengtson, S (2008). Kriminelt recidiv blandt mentalundersøgte sædelighedskriminelle. Forekomst og prædiktion. Aarhus Universitet, ph.d.-afhandling.</p> <p>Helmus, L, Thornton, D, Hanson, R., & Babchishin, K. (2012). Improving the predictive accuracy of Static-99 and Static-2002 with older sex offenders: Revised age weights. <i>Sexual Abuse: A Journal of Research and Treatment</i>, 24(1), 64-101.</p> <p>van den Berg, J, & de Vogel, V. (2011). Risk assessment with intellectual disabled forensic psychiatric patients: how useful are risk assessment instruments? <i>Tijdschr Psychiatr</i>, 53(2), 83-93.</p> <p>http://static99.org/</p>

Noter

ASSESSMENT OF RISK MANAGEABILITY FOR INTELLECTUALLY DISABLED INDIVIDUALS WHO OFFEND – SEXUALLY (ARMIDILO-S)

Metode	<p>ARMIDILO-S er en struktureret klinisk metode, som fokuserer på håndtering af risiko for sædelighedskriminalitet. Metoden skal anvendes i sammenhæng med en vurderingsmetode, der baserer sig på statiske risikofaktorer (for eksempel Static-99).</p> <p>ARMIDILO-S består af 27 dynamiske (akutte og stabile) faktorer (risiko og beskyttende) inden for områderne: Individ og omgivelser.</p> <p>Bedømmeren vurderer alle faktorer på en 3-punkts skala i forhold til, hvorvidt de er til stede eller ej. Dernæst bedømmes deres aktuelle relevans, og til slut integreres de i en opsummeret vurdering af den faktiske risiko.</p> <p>En risikovurdering ved hjælp af ARMIDILO-S bør foretages årligt for at kunne følge ændringer i risikoprofilen og afgøre behovet for justeringer i risikohåndteringen. De akutte elementer i metoden kan anvendes mere hyppigt som led i en løbende monitorering.</p>
Formål	<p>ARMIDILO-S har til formål at identificere og håndtere risiko for sædelighedskriminalitet hos personer med udviklingshæmning.</p>
Målgruppe	<p>ARMIDILO-S er målrettet voksne (mænd), som har udviklingshæmning, eller som befinder sig i den nederste del af normalområdet (IQ mellem 70 og 80), og som har begået sædelighedskriminalitet.</p>

Noter

ASSESSMENT OF RISK MANAGEABILITY FOR INTELLECTUALLY DISABLED INDIVIDUALS WHO OFFEND – SEXUALLY (ARMIDILO-S)

Implementering	<p>Oplæring i anvendelsen af ARMIDILO-S bør inkludere gennemgang af følgende: 1) Relevant litteratur, 2) faktorer, vurderingsprocedure og caseeksempler, 3) fortolkning og opsummering af resultater i en håndteringsplan, og 4) før anvendelse bør der foretages mindst fem vurderinger under supervision.</p> <p>Bedømmeren bør have kvalifikationer, der omfatter viden om sædelighedskriminalitet og ekspertise/erfaring med at foretage individuelle vurderinger. Bedømmeren skal yderligere være kvalificeret til at anvende en vurderingsmetode som for eksempel STATIC-99. Anvendelse af ARMIDILO-S er ikke begrænset til bestemte faggrupper.</p>
Yderligere information	<p>Metoden er ved at blive valideret og implementeret i forhold til personer med udviklingshæmning på Kompetansesenteret for sikkerheds-, fængsel- og retspsykiatri for Helse Midt og Helse Nord i Norge.</p>
Sprog	<p>Metoden er ikke oversat til dansk. Metoden er oversat til norsk i 2013.</p>
Manual/materiale	<p>Boer, D.P., Haaven, J.L., Lambrick, F., Lindsay, W.R., McVilly, K.R., Sakdalan, J., & Frize, M. (2012). ARMIDILO-S Manual. (Web Version 1.0). http://www.armidilo.net/files/Intro-Manual-Web-Version-1-2012.PDF</p>
Litteratur	<p>Boer, D.P., Tough, S., & Haaven, J. (2004). Assessment of risk manageability of intellectually disabled sex offenders. <i>Journal of Applied Research in Intellectual Disabilities</i>, 17, 275-283.</p> <p>http://nfss.no/docs/risikovurdering_av_gjentatt_seksuell_vold.pdf</p> <p>http://www.armidilo.net/</p>

Noter

STAFF OBSERVATION AGGRESSION SCALE-REVISED (SOAS-R)

Metode	<p>SOAS-R er en metode til at registrere observeret aggression (defineret som: enhver form for verbal, nonverbal eller fysisk adfærd som var truende, eller fysisk adfærd, som resulterede i faktisk skade).</p> <p>SOAS-R udfyldes af personale, som har været vidne til aggressiv adfærd hos en patient/klient. SOAS-R er en episoderegistrering og skal udfyldes umiddelbart efter hver aggressiv hændelse.</p> <p>Registreringen foretages i et afkrydsningsskema med fem temaer: 1) provokation, 2) midler brugt af patienten/klienten, 3) mål for aggression, 4) konsekvenser for offer, 5) tiltag til at stoppe aggression.</p>
Formål	<p>SOAS-R er ikke en metode til risikovurdering, men er et redskab til registrering af observeret aggression.</p>
Målgruppe	<p>SOAS-R er udviklet til indlagte psykiatriske patienter, men er også egnet til anvendelse blandt personer med udviklingshæmning.</p>
Implementering	<p>Oplæring i anvendelsen af SOAS-R estimeres at være minimal (timer). Før anvendelsen er det dog vigtigt at være formelt introduceret til metoden.</p> <p>Tidsforbruget i forbindelse med SOAS-R er fem minutter.</p> <p>Software til elektronisk registrering af SOAS-R: (www.igcn.nl). Samme software som til BVC.</p>

Noter

STAFF OBSERVATION AGGRESSION SCALE-REVISED (SOAS-R)

Yderligere information	SOAS-R anvendes på Kofoedsminde (Region Sjælland) og flere steder i psykiatrisk regi, blandt andet på Psykiatrisk Center Sct. Hans (Region Hovedstaden), Psykiatrien Region Sjælland, og Afdeling for Retspsykiatri, Aarhus Universitetshospital (Region Midtjylland).
Sprog	Metoden er oversat til dansk.
Manual/ materiale	<p>Nijman, H.L.I., Muris, P., Merckelbach, H.L.G.J., Palmstierna, T., Wistedt, B., Vos, A.M., van Rixtel, A., & Allertz, W. (1999). The Staff Observation Aggression Scale-revised (SOAS-R). <i>Aggressive Behavior</i>, 25, 197-209.</p> <p>Pedersen, L. (2005). SOAS-R - Registrering af observeret aggression (oversat efter Nijman, H.L.I., Muris, P., Merckelbach, H.L.G.J., Palmstierna, T., Wistedt, B., Vos, A.M., van Rixtel, A., & Allertz, W. (1999). The Staff Observation Aggression Scale - Revised (SOAS-R)).</p>
Litteratur	<p>Nijman, H.L.I., Muris, P., Merckelbach, H.L.G.J., Palmstierna, T., Wistedt, B., Vos, A.M., van Rixtel, A., & Allertz, W. (1999). The Staff Observation Aggression Scale-revised (SOAS-R). <i>Aggressive Behavior</i>, 25, 197-209.</p> <p>Palmstierna, T. og Wisted, B. (1987). Staff Observation Aggression Scale, SOAS, <i>Acta Psychiatrica Scandinavia</i>, 76, 657-663.</p> <p>Tenneij, N.H., Didden, R., Stolker J.J., & Koot, H.M. (2009). Markers for aggression in inpatient treatment facilities for adults with mild borderline intellectual disability. <i>Research in Developmental Disabilities</i>, 30, 1248-1257.</p>

Noter

RAPID RISK ASSESSMENT FOR SEXUAL OFFENSE RECIDIVISM (RRASOR)

RRASOR er en aktuarisk metode baseret på statistiske risikofaktorer. Metoden kan anvendes blandt mænd, der tidligere er dømt for mindst et seksuelt overgreb. Den vurderes også egnet til anvendelse blandt personer med udviklingshæmning.

Metoden inddrager fire faktorer: 1) Tidligere domme for sædelighedskriminalitet, 2) relation til offeret/ofre, 3) offerets/ofres køn og 4) alder på tidspunktet for vurderingen. Risikoen bedømmes på en skala fra 0-5.

Litteratur:

Hanson, R.K. (1997). The development of a brief actuarial risk scale for sexual offence recidivism. (User Report No. 1997-04). Ottawa: Department of the Solicitor General of Canada.

<http://www.publicsafety.gc.ca/res/cor/rep/2011-02-aipraso-eng.aspx>

FUNCTIONAL ASSESSMENT OF FIRE-SETTING (FAFS) OG FIRE INTEREST RATING SCALE (FIRS)

FAFS og FIRS er udviklet i Storbritannien til anvendelse blandt brandstiftere med udviklingshæmning. Begge metoder bruges til at undersøge motiver for brandstiftelse baseret på brandstifterens tanker og følelser før og efter hændelsen. Metoderne er fortsat under afprøvning.

Kofoedsminde (Region Sjælland) vil oversætte og afprøve metoderne.

Litteratur:

Taylor, J.L., Thorne, I., Robertson, A., & Avery, G. (2002). Evaluation of a group intervention for convicted arsonist with mild and borderline intellectual disabilities. *Criminal Behavior and Mental Health*, 12, 282-293.

Noter

Noter

STIKORD

Stikordsregister

A	Euforiserende stoffer 18	anbragtes bolig for natten (§ 137 j)..... 16, 67	Ordens- og sikkerheds- mæssige hensyn 18, 41
Afdækning..... 41	F	Indgrebets betingelser... 16, 19, 21, 23, 74, 78	Orientering..... 25
Aflåsning af den anbragtes bolig for natten..... 16, 17	Foreløbig afgørelse.... 19, 20, 24, 25	Indgrebets ophør 16, 21, 76	P
Aktuariske metoder..... 55, 59	Forsvarsadvokater..... 10	Indstilling til afgørelse om indgreb 19, 21, 25	Personlige holdninger 43, 46
Analysemodel 41, 42	H	Internet..... 8, 16, 17, 18, 19, 22, 52	Personrettede tilsyn..... 36, 66
Ankestyrelsen..... 23	Handleplan... 22, 31, 32, 33, 34, Handleplan	K	Politi 10, 17, 21, 49, 67
Anklagemyndigheden.. 15, 52, 66	- Myndighedens 31, 33	Klage..... 23, 24, 25, 49	Procesbeskrivelser 24, 25
Arbejdsgange..... 24, 49	- pædagogisk 32, 34	Klageadgang 23	Professionelle tilgang 39, 40
B	Handleforpligtelse 28, 29	Kriminalpræventivt tilsyn ... 22, 66	Proportionalitetsprincippet. 22
Behandlingsbehov 14	Handlekommune..... 19, 21, 22, 23, 24, 25, 28, 36, 40, 43, 52, 74, 78	Kropsvisitation..... 17	Pædofile hensigter 18
Beskyttelsesfaktorer..... 33	I	Kultur 46, 60	Pårørende..... 23, 25, 30, 43
Betingelse for at træffe afgørelse om indgreb..... 16	Indberetning af indgreb..... 23, 25, 66	L	R
Bistandsværge 10, 17, 23, 25	Indgreb -indskrænkning i anbragtes adgang til internet og telefon (§ 137 g).... 16, 18, 22	Livskvalitet..... 9, 53	Redegørelse, den anbragtes... 24, 25
C	Indgreb - Undersøgelse af an- bragtes opholdsrum og ejendele (§ 137 h)..... 16, 18	Lokale arbejdsgange 49	Retskendelse 16, 17, 18, 30
Case..... 20, 22, 45, 47, 54, 58	Indgreb - inddragelse af an- bragtes effekter (§ 137 i) 16, 18, 22	M	Retsplejelovens § 765 15, 16
D	Indgreb - Aflåsning af den	Magtanvendelse . 14, 31, 32, 67	Retsplejelovens § 765 15, 16
Dilemma 9, 40, 43, 45, 46		Mindre indgribende indsatser.. 21	Retsplejelovens § 765 15, 16
Domstyper.... 15, 16, 17, 18, 21		Misbrug..... 30, 33, 55	Retsplejelovens § 765 15, 16
Driftsherre, den kommunale eller regionale 24, 25, 32, 36, 82		O	Retsplejelovens § 765 15, 16
Driftsorienterede tilsyn.. 24, 36, 66		Opgave- og ansvarsfordeling 27, 28	Retsplejelovens § 765 15, 16
E		Opholdsrum..... 16, 17, 18	Retsplejelovens § 765 15, 16
Etik 10, 43, 44, 45, 46			Retsplejelovens § 765 15, 16

- Rigsadvokaten.....15, 17, 18
- Risikoadfærd51, 55, 56,
..... 57, 59, 60, 61, 62
- Risikofaktorer..... 33, 55, 56, 59
- Risikovurdering 9, 33, 52,
53, 55, 57, 59, 61, 62, 63
- Risikovurdering, strukturerede
metoder til..... 52, 55, 57, 59
- Risikovurdering, kort- eller
langsigtede metoder 57
- Risikovurdering, rettet mod
specifikke kriminalitetstyper ... 57
- Risikovurdering, brug af struktur-
erede metoder til..... 52, 55, 59
- Risikovurdering, erfaringer
med risikovurderinger i dansk
kontekst..... 62
- Rømning41, 61
- S**
- Sagsbehandling 29
- Samtykke 30, 31
- Selvbestemmelsesretten
..... 8, 14, 40, 48, 67
- Selvordstruet..... 18, 56
- Serviceovens § 3..... 28
- Serviceovens § 5..... 36, 66
- Serviceovens § 668, 14, 16
- Serviceovens § 82 23
- Serviceovens § 85 21, 28
- Serviceovens § 108 8, 14, 16,
17, 18, 20, 21, 28, 66
- Serviceoven § 136..... 32
- Serviceoven § 141 22, 31,
..... 32, 34
- Serviceoven § 148 36, 66
- Serviceoven § 148 a
..... 32, 36, 66
- Serviceoven kapitel 24.....
..... 14, 31, 40, 47, 67
- Serviceovens kapitel 24 a
8, 9, 14, 16, 21, 29, 40, 47, 67
- Serviceoven § 137 f..... 19
- Serviceoven § 137 k..... 21
- Serviceovens § 137 g
..... 16, 18, 22
- Serviceovens § 137 h..... 16, 18
- Serviceovens § 137 i..... 16, 18, 22
- Serviceoven § 137 j..... 16, 67,
- Skema, indstilling til afgørelse om
iværksættelse af indgreb 74
- Skema, registrering og indbe-
retning straks efter iværksæt-
telse af indgreb 78
- Socialtilsyn 8, 24, 25, 32,
..... 36, 66, 69, 78
- Specialrådgivning 30, 43
- Straffelovens § 16 15, 36, 66
- Straffelovens § 68 15, 66, 67
- Straffelovens § 72 66
- Straffelovens § 74 a 15
- Straffelovens § 152 31
- Straffuldbydelseslovens § 78
..... 15
- Strafferetlige foranstaltninger
..... 8, 14, 28
- Strukturerede kliniske metoder
..... 55
- Systematiske metoder til
vurdering og håndtering af
risiko..... 62
- Sædelighedskriminalitet
..... 57, 59, 60, 61
- T**
- Tavshedspligt 30, 31, 48
- Telefon 8, 16, 17, 18
- Tilsyn 8, 15, 16, 22, 24, 25, 32,
..... 36, 56, 66, 69, 73, 78
- Tjekliste 24
- Trusler 34
- U**
- Uacceptabel adfærd 46, 47
- Undersøgelse af anbragtes
opholdsrum og ejendele ... 16, 17
- Udgangsbekendtgørelsen 66, 67
- Udgangstilladelse 14, 66
- Udredning 29, 30, 43, 59
- Udviklingspotentiale 30, 40
- Uopsættelighed 20
- V**
- Varetægtsurrogat 14, 16, 67
- VISO 30, 43
- Voksenudredningsmetode 29
- Vurderingsmetode ... 100, 102, 103
- Værdigrundlag 45, 46, 48
- Værge 10, 17, 23, 24, 25
- Værgemål 24

SOCIALSTYRELSEN

Edisonsvej 18. 1. · 5000 Odense C
Telefon.: 72 42 37 00 · E-mail: info@socialstyrelsen.dk
www.socialstyrelsen.dk

Noter
